

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

CELOTÁBOROVÁ HRA – METODIKA A PRAXE

Autor práce: Matyáš Rakušan

Vedoucí práce: Mgr. Jan Sattran

Studijní program: Pedagogika volného času (PS)

2023

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne: 29.03. 2023

.....
Matyáš Rakušan

Poděkování:

Rád bych poděkoval svému vedoucímu panu Mgr. Janovi Sattranovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Mé poděkování též patří panu Mgr. Tomášovi Bachovi za spolupráci při získávání údajů potřebných pro tuto práci. Zároveň bych rád poděkoval své rodině a přátelům za podporu během studia.

Obsah

ÚVOD	5
1 Volný čas	6
1.1 Funkce volného času	8
2 Tábor.....	11
2.1 Rozdělení táborů	11
3 Hra	14
3.1 Kategorie her	14
3.2 Metodika přípravy a uvádění her	16
3.2.1 Příprava hry	16
3.2.2 Motivace	16
3.2.3 Rozdělení hráčů	16
3.2.4 Výklad pravidel.....	17
3.2.5 Průběh hry	17
3.2.6 Vyhodnocení	17
4 Celotáborová hra.....	19
4.1 Příprava celotáborové hry	20
4.2 Realizace celotáborové hry	21
4.3 Závěr celotáborové hry.....	23
4.4 Chyby v rámci celotáborových her	23
5 Reálné příklady realizace celotáborových her	25
5.1 29. Pávkovský spolek Tábor – letní tábor Pávek	25
5.2 Letní tábor GANDALF, z.s.....	25
5.3 Praxe – přípravy celotáborových her	26
5.4 Praxe – realizace celotáborových her.....	28
5.5 Praxe – závěr celotáborových her	29
6 Provázanost naplnění celotáborové hry a volného času	31
Závěr	33
Seznam literatury:	34
Internetové zdroje:	35
Seznam příloh.....	36
PŘÍLOHA I. - Přepis rozhovoru s Mgr. Tomášem Bachem	37
Abstrakt.....	47
Abstract	48

ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje přípravě celotáborových her, které jsou součástí táborové činnosti. Tábory patří mezi akce, kde jedinci mohou trávit svůj volný čas, který je hlavním předmětem tohoto oboru. Já sám na letní dětský tábor jezdím už několik let. Od patnácti let jsem se účastnil dětských táborů jako instruktor a od osmnácti vykonávám pozici oddílového vedoucího. Za tu dobu jsem se podílel i na vytváření celotáborových her, ale pokaždé bez znalosti metodiky pro jejich tvorbu. Tohle téma jsem zvolil, protože bych se chtěl v jejich přípravě zlepšit a následně ze zjištěných informací pomoci ostatním vedoucím z 29. Pávkovského spolku Tábor, ale i zbylé veřejnosti, s jejich přípravou a realizací.

Seznámíme se s metodikou celotáborových her, kterou nám nabízí literatura. Dále si představíme postupy, podle kterých vytváří a realizuje celotáborové hry 29. Pávkovský spolek Tábor, kterého jsem sám členem, a také spolek Letní tábor GANDALF, který má s celotáborovými hrami dlouholeté zkušenosti. Práce bude porovnávat teoretické základy získané z literatury s praxí těchto spolků.

Nejdříve bude přiblížen pojem volný čas a zejména jeho význam pro člověka. Další kapitola bude věnována táborům, jejich jednotlivým druhům a specifickým. Bude zodpovězena otázka, co to tábor je, a jak můžeme tábory rozdělovat a rozlišovat. Třetí kapitola se zabývá hrou, která je důležitou náplní tábora. Pro možnost tvorby celotáborových her je potřeba znát specifika samotného pojmu hra. V této kapitole si představíme, co je hra, k čemu může sloužit, jaké jsou kategorie her, metodiku uvádění a příprav her. Ve čtvrté kapitole se dostaneme k hlavnímu pojmu této práce, a to k celotáborové hře. Zde se dozvíme, co si pod pojmem celotáborová hra můžeme představit, k čemu na táborech slouží, proč se vytváří, jaký by měla mít cíl, a představíme si samotnou metodiku (příprava, realizace, závěr). V páté kapitole si představíme jednotlivé spolky a seznámíme se s jejich postupy v rámci celotáborových her. Z porovnání zmíněných postupů a literatury zjistíme, jak se praxe liší či shoduje s první částí této práce.

Hlavním zdrojem informací pro tuto práci byla Jiřina Pávková a její kniha *Pedagogika volného času* a publikace *Tábory a další zotavovací akce*, jejímiž autory jsou Jan Burda a Vladimíra Šlosarová. Určitě nesmím opomenout knihu *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže* od Jiřího Choura a *Příručka instruktora zážitkových akcí*, kterou napsal Radek Pelánek. Dále se tato práce opírá o informace, které byly získány z rozhovoru s Mgr. Tomášem Bachem a o mou vlastní sebereflexi zkušeností s přípravou a pořádáním celotáborových her.

1 Volný čas

Nejdříve bychom si měli říct, co si vlastně pod pojmem volný čas představit a proč je důležité tento pojem zmínit hned na začátku. Volný čas můžeme trávit v mnoha různých prostředích. Takovým prostředím může být kroužek keramiky, dramaturgický kroužek, který je například pořádán domovem dětí a mládeže nebo jakoukoliv jinou organizací, nebo škola, která nabízí možnosti školního nebo jazykové klubu. Může jím být i veřejné prostranství jako třeba dětské nebo sportovní hřiště. Volný čas můžeme trávit i doma sledováním televize nebo hraním na počítači. Dalším prostředím, kde můžeme volný čas trávit, je právě tábor, a proto je důležité pojmem volný čas začít.

Je mnoho definic k pojmu volný čas. Podle Pávkové je volný čas dobou pro činnosti, které jsou sebeurčující a sebevytvářející, ale následují až po splnění potřeb a povinností pracovního a vázaného času. Je to doba, kdy má jedinec možnost svobodně si vybrat, co chce dělat. Odlišuje volný čas, pracovní čas (návštěva školy a pracovní proces) a vázaný čas (spánek, jídlo, osobní hygiena, chod rodiny, péče o děti, doprava do práce).¹

Hofbauer vnímá volný čas dost podobně, co se týče svobodného rozhodnutí. Dbá na důraz na svobodu v tom smyslu, že ve volném čase by měl jedinec vykonávat činnosti bez tlaku z okolí nebo svých závazků (práce, sociální role), které by měly jedinci přinést příjemné zážitky a uspokojení. Ale spolu s Pávkovou se shodují, že je to čas, který zbývá až po splnění pracovních a nepracovních povinností.²

Dalším autorem, který se přiklání k tomu, že volný čas je časem, který si řídíme my sami, který si řídíme svobodně, je Kaplánek. Ten rozděluje definice volného času na negativní a pozitivní. Negativní definice vychází z vymezení volného času vůči pracovní době („mám volno od práce“). Zatímco pozitivní definice se vymezuje na základě kvality volného času, tudíž jako čas, se kterým můžeme svobodně nakládat („mám volno pro sebe, svoje záliby, pro druhé“).³

Je tedy důležité, aby každý jedinec svůj volný čas organizoval sám za sebe a svobodně. Myšleno tak, aby jednoduše řečeno dělal to, co ho baví a naplňuje. Ve volném čase bychom měli vykonávat činnosti, které děláme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení. Konkrétní činnosti se pak odrážejí od životního stylu jedince, na jeho hodnotové preferenci a zájmech, které člověk má. Do volného času patří zábava, rekreace, odpočinek, zájmová činnost, dobrovolné vzdělávání a společensky prospěšná činnost.⁴

V předešlém odstavci je uvedeno, co do volného času patří. Ale stojí za zmínku si říct, co do volného času nepatří. Již výše je zmíněno, že volný čas je brán jako čas svobodný. Nakládá se s ním, podle potřeb jedince. Tudíž se do volného času nemůže počítat čas, který jedinec stráví v pracovních institucích, kde vykonává nějakou činnost za účelem získání prostředků k naplnění nezbytně nutných biologických potřeb. Jestliže mluvíme o dětech a mládeži, tak je to čas strávený ve škole, konkrétně během vyučování a přípravy na vyučování. Dále mezi volný čas neřadíme činnosti jako jsou spánek, konzumace jídla a osobní hygiena. To jsou činnosti, které jsou potřebné k naplnění základních životních potřeb.⁵

¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 13.

² Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

³ Srov. KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*, s. 24.

⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 13.

⁵ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*, s. 10.

Na problematiku volného času je možné se dívat z různých pohledů, které si zde ve zkratce zmíníme:

- **pedagogicko-psychologický** pohled. Pedagogové a další jiní pracovníci, kteří pracují s danými jedinci, by měli znát vlastnosti a rozdílnosti dětí, účastníků, se kterými pracují. Každý člověk je jiný a pedagogové nebo vychovatelé by měli nabídnout všem to, co potřebují. Tudiž je vychovávat, nabídnout jim a seznámit je se smysluplnými zájmovými aktivitami, které budou formulovat jejich budoucí trávení volného času.
- **zdravotně-hygienické** hledisko pozoruje hlavně ovlivňování duševního a tělesného vývoje daného jedince volným časem. „Ve zdravém těle, zdravý duch.“ Aktivity zvolené ve volném čase by měly přispívat jak k duševní, tak i fyzické zdatnosti.
- **sociologický a sociálně – psychologický** pohled znamená, že se díky vlivu trávení volného času a volnočasových aktivit utváří mezilidské vztahy, které nás dále nějakým způsobem ovlivňují a rozvíjí.
- **ekonomický** pohled volného času se zabývá finanční stránkou volného času. Za některé aktivity, které se ve volném čase provozují, musíme jednoduše zaplatit. Například za cestování, sporty, návštěvu exkurzí. To ale neznamená, že je to jen jednostranná věc. Při zájmových činnostech, za které jedinec musí zaplatit, může získat nové vědomosti, dovednosti, které následně využije v profesi nebo osobním životě. Dále volný čas může sloužit jako prostředek, se kterým se může nakládat za účelem nějakého výdělků. Například, pokud se někdo rozhodne, že ve svém volném čase nepůjde na fotbal a místo toho zůstane v práci přesčas, aby vydělal více peněz.
- **politický** pohled znamená veškerý zásah státu, kraje nebo obce na rozvoj vlivu volného času. Příkladem může být, že obec nechá postavit sportovní a dětské hřiště, které mohou sloužit k naplnění volného času danému obyvatelstvu.⁶

Všechny zmíněné pohledy, kterými se na volný čas můžeme dívat, se odráží i v rámci táborové činnosti. Vedoucí, instruktoři nebo kterýkoli jiní pracovníci na tábořích ovlivňují a utvářejí to, jak daní jedinci tráví čas na táboře. Poskytují jim prostor pro seberealizaci, pro rozvoj všech stránek osobnosti, a také pocit bezpečí a jistoty. Zároveň dbají na bezpečnější využívání volného času, aby se dětem během tábora něco nestalo. Prostřednictvím aktivit, které se zde odehrávají, podporují jejich zdravý tělesný i duševní vývoj. Trávení času na tábořích častokrát nabízí i možnosti k utváření mezilidských vztahů, které se během pobytu a společných aktivit mezi dětmi dále rozvíjí. Určitě nesmíme opomenout, že volnočasová péče může leckdy kompenzovat vliv některých disfunkčních rodin. I tábor má možnost tento nedostatek do jisté míry kompenzovat. Tábory jsou akce, za jejichž pobyt se musí platit. Účastníci z tábora však často neodjíždějí s prázdnou. Vezou si domů nové zážitky, zkušenosti, vědomosti, dovednosti. Velkými podporovateli táborů, pokud jde o jejich zakládání a financování, jsou také stát nebo kraj. To je jen malý výčet toho, jak se všechny výše zmíněné pohledy na volný čas odráží v táborové činnosti.⁷

⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 15-18.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 15-18.

1.1 Funkce volného času

Výše bylo uvedeno, co si pod pojmem volný čas můžeme představit. Ale k čemu vlastně slouží? Co je jeho náplní? V předchozí kapitole jsme se k funkcím volného času přiblížili, ale tato kapitola je představi více. Existuje mnoho funkcí volného času a tyto funkce se vlivem vývoje společnosti mění. Například ve středověku plnil volný čas funkci rekreační, kdy se jedinci mohli věnovat sami sobě a tomu, co je baví, dále funkci sociální, kdy mohli navazovat sociální vztahy v komunitě, a funkci náboženskou, která byla v tehdejších dobách s lidmi více spojena a náboženství pro ně bylo samozřejmostí. Nyní budou uvedeny základní funkce dle autorů, které jsou už naší době blíže a setkáváme se s nimi nejčastěji.

Volný čas má hlavně funkci relaxační, zábavnou (rekreační) a rozvojovou (sebevzdělávací). Jako relaxační funkci můžeme chápat každý odpočinek, relaxování, dokonce i tzv. nicnedělání, poflakování se. Ale neměli bychom si ho splést s potřebným fyziologickým spánkem. Ten, jak už bylo zmíněno, se do volného času nepočítá. Zábavné funkce jsou již dle názvu zřejmé. Jedná se o jakési rozptýlení, kompenzaci povinností. Jedná se např. o sledování televize, návštěvu divadla, hudebního festivalu nebo jen schůzku s přáteli. Rozvojovou nebo sebevzdělávací funkcí se rozumí vše, co danému jedinci rozšíří vědomosti i dovednosti. Tím se rozumí právě dané konkrétní aktivity, které jedinec ve volném čase realizuje, například návštěva různých sportovních kroužků a zařízení pro volnočasové aktivity, ale také třeba samostudium, které není organizováno školní institucí.⁸

Určitě nesmíme opomenout funkce, kterými se zabýval Opachowski a které zmínil ve své knize Hofbauer. Tyto funkce nejvíce ovlivnily principy současné pedagogiky volného času. Jsou to tyto:

- *„rekreace – zotavení a uvolnění;*
- *kompenzace – odstraňování zklamání a frustrací;*
- *edukace – učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení;*
- *kontemplace – hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba;*
- *komunikace – sociální kontakty a partnerství;*
- *participace – podílení se, účast na vývoji společnosti;*
- *integrace – stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů;*
- *enkulturace – kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností.“⁹*

Pávková rozdělila funkce výchovy ve volném čase na čtyři odvětví, které se pokusím v následujících odstavcích přiblížit. S těmito funkcemi se setkáváme i v rámci táborové činnosti. Jsou to funkce:

- **výchovně–vzdělávací** – spočívá v záměrném a cílevědomém ovlivňování osobnosti vychovávaných jedinců. Podmínky volného času dávají možnost působení na psychickou, fyzickou i sociální stránku osobnosti, rozvíjení

⁸ Srov. Dumazedier, Joffre. 1966. „Volný čas.“ Pp. 443-447 in Sociologický časopis 1966, r. 3.

⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 15.

rozumových schopností, emocí i volných vlastností. Podmínkou úspěšného plnění výchovně-vzdělávací funkce je volba takových pedagogických prostředků, které respektují zvláštnosti výchovy ve volném čase. Výchova ve volném čase dává zejména prostor pro uspokojování a kultivaci potřeb (např. potřeba seberealizace, sociálních vztahů), pro uspokojování, usměrňování, rozšiřování a prohlubování zájmů a pro objevování a rozvíjení specifických schopností. V rámci zájmových skupin probíhá nenásilné sociální učení, účastníci si osvojují vědomosti a dovednosti žádoucí pro život mezi lidmi.

- **zdravotní** – veškeré výchovné působení a všechny aktivity ve volném čase by měly podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj vychovávaných jedinců. Pro správný vývoj jedinců by pedagogové měli brát v potaz uspořádání dne podle věku účastníků, individuálních zvláštností účastníků, typu zařízení, střídání činností různého charakteru, tak aby odpovídalo biorytmům člověka. Pracovníci, kteří pracují s dětmi by měli vést jedince ke zdravému stravování, dodržování pitného režimu, správné hygieně. Měli by zařazovat více pohybových aktivit zejména u dětí školního věku, které mají v průběhu vyučování pohybu nedostatek. A v neposlední řadě pečovat o duševní hygienu jedince, utvářet pohodové klima a podporovat dobrý vztah mezi účastníky výchovného procesu.
- **preventivní** – výchova ve volném čase má zajistit, aby se jedinci vyhýbali působení negativních patologických jevů (krádež, šikana, agresivita, užívání drog, ...). Prevenci můžeme rozdělit do tří kategorií – primární (zkoumá předpoklady, podmínky a příčiny jevů, jimž se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet), sekundární (snaží se příslušné jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování, šíření a podobně) a terciární (snaží se zabránit opakování, například trestných činů, onemocnění, drogové závislosti a podobně). Primární je pro pedagogy nejdůležitější. Jejich úkolem je, aby se těmto jevům předcházelo. U dětí, které si zvolí správné aktivity nebo činnosti, kterými si mohou naplnit volný čas, je menší pravděpodobnost vzniku patologických jevů.
- **sociální** – je nedílnou součástí působení volného času na jedince. I tato funkce má několik různých pohledů. Jeden z nich je zajištění bezpečnosti, dohledu nad dětmi v čase, kdy rodina nemůže věnovat svůj čas dítěti kvůli pracovním nebo jiným povinnostem (např. u školní družiny). Dále se v těchto zařízeních pokouší vyrovnat odlišné podmínky rodinného prostředí. Všechny děti jsou si zde rovny. Mají stejné právo na využití hraček a prostorů, pozornost pedagoga. Díky tomu lze pomoci dětem, které pochází z problematického rodinného prostředí. Subjekty a zařízení, kde jedinci tráví volný čas, umožňují navazovat nové vztahy, přátelství s ostatními, kteří mají podobné zájmy. Setkávají se zde s novými lidmi, autoritami. V návaznosti na to se učí dovednostem komunikace, sociálním kompetencím a pravidlům chování ve společnosti.¹⁰

Všechny zmíněné funkce se v běžném životě prolínají a navazují na sebe. Jednotlivá zařízení, organizace či instituce, které realizují výchovu ve volném čase, plní tyto funkce v různé míře. Např. sociální funkce ve smyslu zajištění bezpečnosti je významná v zařízeních, která pracují s mladšími dětmi, např. ve školních družinách. Velký význam však má i tam, kde děti tráví značnou nebo dokonce veškerou část času

¹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 39–41.

mimo rodinu, např. v domovech mládeže, školách v přírodě, v dětských domovech, ale i na táborech.¹¹

¹¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 16.

2 Tábor

V předešlé kapitole jsme se věnovali pojmu volný čas, protože úzce souvisí s trávením času na táboře, na který se tato práce zaměřuje. Tábor je jedna z forem, jak můžeme trávit volný čas. V této části bych chtěl představit, co vlastně tábor je a jaké druhy a typy můžeme rozlišovat.

Tábor bývá označován jako akce, která účastníkům přináší a zprostředkovává určité zážitky nebo činnosti prostřednictvím různorodých her a aktivit. Tyto aktivity jsou zaměřeny na formování dětí, jsou to činnosti, které mohou pomoci rozšiřovat cestu při hledání smysluplného trávení volného času. Podstatným posláním táborů je také to, aby se jejich účastníci setkávali s dalšími vrstevníky se stejným zájmem, seznámili se blíže s přírodou, získali nové zážitky a zkušenosti nebo dovednosti, které dále rozvinou jejich osobnost.

Je nutné zmínit rovněž legislativní rámec, který se s tábory pojí. Pojem tábor v zákoně v podstatě nefiguruje. Tábor je spojován s pojmem zotavovací akce, což je pobytová akce, která musí splňovat specifické požadavky dané zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. Za zotavovací akci zákon považuje: „*organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti*“.¹² MŠMT definuje tábor takto – „*tábor lze nahradit slovy zotavovací akce pro děti a mládež a pro naše účely se považují za tábory pobytové akce v délce min. 7 dní, max. 21 dní. Může se mezi ně počítat i soustředění např. sportovních oddílů, hudebních, divadelních souborů apod...*“¹³ Tábor, letní dětský tábor (LDT) nebo dětský tábor (DT) je nejrozšířenější forma zotavovací akce. To však neznamená, že každý tábor je zotavovací akcí. Například příměstský tábor (PMT) nesplňuje podmínky zotavovací akce – pokud je tábor pořádán pro méně než 30 dětí do 15 let nebo na méně než 5 dní, nepovažuje se za zotavovací akci, ale za jinou podobnou akci pro děti.¹⁴

Tábory by neměly být jen pouhé akce, kde rodiče odloží přes prázdniny nebo během volna svoje děti s tím, aby si od nich odpočinuli a užili se zaslouženou dovolenou. Na správný tábor by dítě nemělo jet s tím, že tam přečká jen pár dní prázdnin. Tábor by mělo být místo, kde děti mají možnost zažít různá dobrodružství, poznání. Tábor by měl rozvíjet osobnost dětí, naučit je něčemu novému, seznámit je s novými přáteli. Mají zde možnost naučit se řešit problémy bez rodičů. K tomu všemu může napomoci výchovné působení táborových dospělých. Kromě samostatnosti by zde děti měly rozvíjet také svou sebedůvěru, schopnost se vyjadřovat a prosazovat svoje názory a mnoho dalšího, co můžou využít v běžném životě nebo ve školním prostředí.¹⁵

2.1 Rozdělení táborů

V dnešní době máme mnoho druhů táborů, které je vhodné zmínit. Dítě, které rádo hraje na nějaký hudební nástroj, rodiče obvykle nepošlou na sportovní tábor, který je primárně soustředěný například na fotbal. Tudiž by rodiče měli hledět na obsah tábora,

¹² Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 1.1. 2023.

¹³ Často kladené dotazy, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/casto-kladene-dotazy>

¹⁴ Srov. Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁵ Srov. BURDA, J., ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*, s. 35–36.

který by měl být pro účastníky co nejatraktivnější, pestrý a dobře připravený. Burda a Šlosarová **rozdělují tábory dle obsahového zaměření:**

- „všeobecné – jsou to tábory, které jsou zaměřené na širokou škálu her, nesoustředí se na konkrétní specializaci
- odborné – pobyt jednotlivců či kolektivu je orientovaný na jednu činnost (jazyková výuka, různé druhy sportů, estetické či přírodovědné soustředění apod.).“¹⁶

Dále rozlišujeme čtyři druhy táborů:

- „stálé tábory – tábory nacházející se na jednom místě, celý pobyt na jednom místě (zděné, chatové, stanové)
- putovní tábory – během pobytu vystřídají účastníci několik tábořišť, většinou jde o tábory pěší, vodní, či cykloturistické
- hvězdicové tábory – tábor, při němž účastníci absolvují několikadenní výlety do okolí základny
- příměstské tábory – specifická forma nabídky denního programu bez noclehu.“¹⁷

Typy táborů:

- „běžné – účastníci jsou děti a mládež z ‚běžné‘ populace
- integrované – tábor i pro děti z rizikových skupin, dětských domovů či zdravotně postižené, kdy alespoň 20 % účastníků je z takto postižené populace
- ozdravné – určené pouze pro zdravotně postižené děti.“¹⁸

Takové rozdělení nám nabízí literatura. Ale v dnešní době internetu je mnohem jednodušší najít tábor, který by mohl nabídnout přesně to, co daný účastník požaduje. Dnes je rozdělení táborů více specifikované a internet nám nabízí více možností takový tábor vyhledat, například dle:

- „ubytování na táboře – chatky, stany bez podsad, stany s podsadou, v teepee, zděná budova, putovní, ...
- zaměření tábora – adrenalinový tábor, s celotáborovou hrou, fantasy, filmový, se zvířaty, jazykový, počítačový, sportovní, výtvarný, pro rodiče s dětmi, tábor u moře, zážitkový, zahraniční, ...
- zdravotní omezení – omezení ve stravě, pro handicapované, s bezlepkovou dietou, s cukrovkou, poruchou chování,
- doprava na tábor – vlakem, autobusem, veřejnou dopravou, vlastní dopravou, ...“¹⁹

Dále se můžou tábory rozlišovat **podle období**, ve kterém se daný tábor realizuje:

- „letní
- podzimní

¹⁶ BURDA, J., ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*, s. 39.

¹⁷ Tamtéž, s. 41.

¹⁸ Tamtéž, s. 41–42.

¹⁹ Přehledný seznam dětských táborů podle zaměření, dopravy a zdravotního omezení | TÁBOŘENÍ.cz. *Dětské tábory na Táboření.cz | TÁBOŘENÍ.cz* [online]. Copyright © [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://www.taboreni.cz/tabor/prehled/>

- *vánoční*
- *velikonoční*
- *zimní*
- *jarní.* ²⁰

Určitě stojí za zmínku tábory, které se uskutečňují s rozdílem věku účastníků. Jsou to tábory, **dle věkové kategorie:**

- *„pro nejmenší*
- *pro děti školního věku*
- *pro teenagery*
- *pro rodiče s dětmi*
- *pro dospělé.* ²¹

Dnes je opravdu jednoduché vyhledat tábor, který by přesně odpovídal potřebám dítěte, protože jich existuje mnoho. A v návaznosti na to existuje hodně kategorií, pomocí nichž lze tábor vyhledat. Kromě výše zmíněných to dále mohou být kritéria jako například cena tábora, termín konání, místo konání (v kraji či okrese), délka pobytu. Takové možnosti nám usnadní najít přesně tábor, který by danému jedinci vyhovoval.²²

Výše uvedené druhy a typy táborů mají něco společného – vždy se jedná o tábor. Ale přesto se v některých věcech liší. Liší se v typu akce, jestli se jedná o putovní nebo stálý tábor. Dále podle věkového složení jednotlivých účastníků, zda jedou poprvé nebo nejedou do neznámého prostředí. Totéž se týká i pedagogického personálu, který se na táboře může znát anebo nemusí. A v neposlední řadě dle programového zaměření tábora. Tím se myslí, zda se jedná o odborné soustředění, tábory zaměřené zájmové činnosti, tábor s různorodými aktivitami a činnostmi nebo příměstský tábor. Kvůli tomu se nemůže přistupovat ke všem táborům stejně. Pokud nějaký takový tábor pedagogové nebo vedoucí připravují, musí vědět, s jakým programem a zaměřením chtějí pracovat.²³

Ústředním tématem této práce mají být celotáborové hry pro tábory, které se zaměřují na rozmanitost her, různorodé aktivity a činnosti. Takový program se používá převážně na táboře, který není primárně odborně zaměřen (sportovní, hudební tábor). Celotáborová hra se může lišit podle toho, pro jaký druh a typ tábora je určena. Bude jinak připravena pro tábor, kterého se účastní děti mladšího věku, a jinak pro teenagery. Celotáborovou hru bude ovlivňovat skutečnost, zda se jedná o putovní tábor nebo stálý tábor, atd...²⁴

Pojem celotáborová hra bude mnohem detailněji vysvětlen později. Cílem této kapitoly bylo shrnout, co si pod pojmem tábor můžeme představit, co od něj očekáváme a podle čeho ho rozdělujeme. Ještě než se však zaměříme na hru celotáborovou, je třeba se nejprve blíže seznámit s tím, co je to vlastně hra jako taková.

²⁰ cesketabory.cz - Katalog táborů. *cesketabory.cz - dětské letní tábory 2023 pořádané v celé ČR* [online]. Copyright © 2008 [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://www.cesketabory.cz/tabory/>

²¹ Tamtéž

²² Srov. Tamtéž

²³ Srov. BURDA, J., ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*, s. 38.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 38–39.

3 Hra

Hry jsou jednou z částí tábtorové činnosti. Slouží jako nástroj k zábavě, relaxaci ale taky k volnočasovému vzdělávání, a to nejenom na táboře, ale i obecně. Hry mají potenciál k naplnění chtěného cíle. Protože každá samotná hra má svůj cíl, který sleduje, a kterého bychom na jejím konci měli dosáhnout. Pomocí těchto cílů můžeme například účastníkům něco sdělit anebo je motivovat k dalším postupům. Proto by si tento pojem zasloužil zmínku v této práci. Tato kapitola nám více přiblíží pojem hra, jak se hry rozlišují a jak popsat a uvádět hry.²⁵

Existuje mnoho příkladů definic hry, ale nikdy se nepodařilo vytvořit jednotnou definici, na které by se všichni shodli. Protože existuje mnoho definic tohoto pojmu, může dojít i k odlišným pohledům na to, co je hra. Hra zahrnuje tak širokou oblast, že nejsou přesně vymezeny její hranice. Tím je myšleno, že například rozdíl mezi hrou na schovávanou a dětským hraním na pískovišti není až takový, jaký se na první pohled může zdát. Můžou se v některých ohledech lišit, ale stále je to v obou případech nějaká hra. Hru může každý člověk chápat úplně jinak.²⁶

Tato práce bude pracovat s pojmem hra následovně. Hra je prostředkem k zábavě i k učení. Herní prostředí vnímáme pouze jako individuální prožívání, únik z reality, ale jeho emoce, jednání, skupinové procesy a principy spolupráce jsou v daný moment reálné. Díky tomu hra dokáže ovlivňovat jak nás, tak naše okolí. Učí nás řešit konflikty, socializuje nás, mění náš pohled na svět, učí nás prohrávat, atd... Pro hru je typické, že má určitá pravidla, která nemusí být pevně daná, ale mohou vycházet z charakteru hráčů. Hlavní výsadou hry je, že jí jedinec může kdykoliv ukončit nebo z ní vystoupit.²⁷

Pokud zvolíme správnou hru s ohledem na věk a schopností jedince, tak nemůžeme jedinci v ničem uškodit. Ba naopak, pokud jedinec v dětství neměl možnost hry, dost utrpěl z hlediska svého vývoje. Hra je vrozenou a biologicky účelnou aktivitou, protože se díky hře zdokonalujeme a vyvíjíme jak v nesociálních, tak i sociálních dovednostech. Hra nám umožňuje vyjádřit náš vztah k okolnímu světu, pochopit lidské vztahy. Díky hře, si můžeme rozšířit zkušenosti, se kterými bychom se mohli potkat v reálné situaci, a to bez nějakého nátlaku. A určitě nesmíme opomenout rozvoj fantazie a kreativity.²⁸ Pokud jde o děti, je podstatné, ... „že hry jsou zábavné, podněcují fantazii a touhu po dobrodružství, rozdávají radost a odhánějí nudu, vytvářejí a udržují kamarádské nebo ještě hlubší citové svazky.“²⁹

3.1 Kategorie her

Výše bylo zmíněno, že hra nemá vymezené hranice, tudíž si pod pojmem hra můžeme kdokoli představit něco jiného. Tato nejednota je patrná i při výběru třídících kategorií her, protože různí autoři uvádí odlišné druhy her. Proto je tedy možné hry dělit dle doby trvání, náročností na přípravu, pomůcek k dané hře, dále na míčové hry, deskové hry, pohybové, atd... Kritérií je opravdu mnoho.³⁰

²⁵ Srov. *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*, s. 3.

²⁶ Srov. ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*, s. 16.

²⁷ Srov. MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*, s. 9.

²⁸ Srov. JIRÁSEK, J., VANČUROVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, M. *Hrajeme si doopravdy*, s. 13–14.

²⁹ CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 14–15.

³⁰ Srov. HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, V., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*, s. 15.

Pro tuto práci budou důležité kategorie her, které zde budou zmíněny, protože tato dělení jsou praktická pro téma této práce, tedy celotáborovou hru. Nejprve je potřeba rozlišit místo, kde se daná hra uskuteční. Zapletal roztřídil hry, které můžeme realizovat, dle prostředí:

- „*Hry v přírodě*
- *Hry v klubovně*
- *Hry na hřišti a v tělocvičně*
- *Hry ve městě.*“³¹

Výše uvedené dělení je velmi praktické, protože nám nabízí obrovský výběr her, které můžeme využít v konkrétním prostředí pro náš tábor. Na letních táborech, které jsou předmětem této práce, nejčastěji využijeme hry v přírodě. Ale ne vždy nám podmínky, jako třeba špatné počasí, dovolí hrát hry venku, proto je dobré mít v záloze takové, které můžeme využít ve vnitřních prostorech.

S další kategorií na třídění her přišla Prázdninová škola Lipnice, která dělí hry podle výchovných cílů rozvíjejících celou nebo část osobnosti na:

- „*Hry na rozvoj intelektu* – rozvíjejí paměť, smyslové vnímání, pozornost, důvtip, logické myšlení, taktiku, strategii, kombinační schopnosti, atd...
- *Hry na rozvoj tvořivosti* – rozvíjejí představivost, fantazii, originální a netradiční postupy, apod...
- *Hry na rozvoj sociálních dovedností* – rozvoj komunikace, zaujímání rolí, improvizace, kooperace, týmové spolupráce, zodpovědnosti, empatie, altruismu
- *Hry na rozvoj motoriky a pohybových dovedností* – rozvíjejí rychlost, sílu, vytrvalost, obratnost
- *Hry na rozvoj vůle* – rozvoj trpělivosti, sebeovládání, psychické vytrvalosti, odvahy
- *Hry na rozvoj sebepojetí* – rozvíjejí poznání sebe sama, překonání sebe sama, sebedůvěru a samostatnost, bourají předsudky a psychické bariéry
- *Speciální hry* – u těchto her nejde o rozvoj výše uvedených složek osobnosti, ale používají se k jiným účelům. Jsou to například hry určené na rozehrání, navození atmosféry, pobavení a uvolnění.“³²

Hry na táborech by neměly být jen k vyplnění volného času. Měly by také rozvíjet osobnost dětí, jejich dovednosti a vědomosti. Jak už bylo řečeno, každá hra má nějaký svůj cíl a tím i potenciál pro rozvoj osobnosti dětí dle tohoto dělení.

Aby mohla hra na táborech fungovat, organizátoři by měli vědět, k jakému cíli v rámci celotáborové hry by chtěli dojít, a podle toho vybírat adekvátně hry. Příkladem může být, pokud chceme děti naučit práci s mapou, busolou, tak jim nepřipravíme hru, při které tyto prostředky vůbec nevyužijí. Zároveň by dané hry a jejich charaktery měly být pestré a vyvážené. Například po náročné fyzické hře, by měla přijít odpočinková vědomostní hra, při které bude možnost si odpočinout a nabrat síly.³³

³¹ ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her.*

³² HANUŠ, R., HRKAL, J., ed. *Zlatý fond her: [výběr her a programů připravených pro kursy Prázdninové školy Lipnice]*, s. 31.

³³ Srov. FOGLAR, J., ZAPLETAL, M., CHOUR, J. *Celotáborové hry*, s. 6.

3.2 Metodika přípravy a uvádění her

3.2.1 Příprava hry

„Ještě než se s dětmi vypraví do přírody, musí doma předem vybrat vhodné hry do plánovaného programu. Není to snadná záležitost, je třeba vzít v úvahu věk hráčů, jejich předpokládané množství, hráčskou zkušenost, pravděpodobný terén, roční dobu a počasí, nutné pomůcky, výchovný a výcvikový účel hry.“³⁴ Je důležité, abychom si před samotnou hrou připravili určité věci. Samotná příprava na hru nám někdy zabere více času než hra samotná. Je dobré mít potřebné rekvizity ke hrám ještě před samotným začátkem tábora. Mít připravenou herní plochu před zahájením hry, zkontrolovaný stav organizátorů a jejich připravenosti apod. Důležité je s takovým časem počítat a vytvořit časovou rezervu na přípravu.³⁵

3.2.2 Motivace

Děti na táboře by měly vědět, proč mají hru hrát. U hráčů se nejen snažíme navodit chuť, aby se do hry ochotně zapojili, ale vyšším cílem může být poznání, že nás hra někam může posunout. Ať už v samotném příběhu nebo v získání potřebných dovedností. Na táborech se nejvíce setkáme s metodou sehrání scény v kostýmech a s rekvizitami, která navodí atmosféru a účastníky vtáhne více do děje. Dále to může být metoda čtení legendy, která se ke hře samotné nebo celotáborové váže, přehrání filmu, samotný název hry či způsob vysvětlování pravidel. Ale v motivaci na hru se může odrážet i samotná osobnost instruktora, který hru uvádí.³⁶

3.2.3 Rozdělení hráčů

Na táboře máme častokrát už hráče rozdělené do oddílů, které mezi sebou soutěží a účastní se společně her po celý tábor. Toto rozdělení je řízené vedoucími. Ne vždy je však nutné mít týmy či skupiny připravené dopředu. Zároveň existují hry, kdy není třeba děti dělit. Existuje více způsobů, jak hráče rozdělit, my si zde však zmíníme jen ty nejzákladnější:

- *„Náhodné seskupení – metoda, která je nejjednodušší a nejrychlejší – hráče rozdělíme my sami na skupiny, určíme, odkud se bude počítat první a odkud druhá skupinka*
- *Losování – často používaná a více systematická – může sloužit k rozdělení týmu podle našich zvolených kritérií (chlapci/dívky, stejný počet hráčů)*
- *Volba spoluhráčů – určí se vedoucí skupiny, který si následně vybírá své spoluhráče do týmu*

³⁴ ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*, s. 25.

³⁵ Srov. *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*, s. 4.

³⁶ Srov. HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, D., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*, s. 14.

- *Rozdělení hrou – tím je myšleno například rozpočítadlo nebo výsledky hráčů z předešlé hry*³⁷
- *„Samostatné rozdělení – instruktor zadá počet týmů a účastníci je vytváří samostatně – jednoduchá a rychlá metoda, ale vzniklé týmy jsou často nevyrovnané, tvoří to ustálené skupinky a outsidersy*
- *Připravené rozdělení – rozdělení připravené vedoucími v momentech, kdy chceme zaručit vyrovnanost mezi oddíly nebo například pokud chceme dát k sobě sympatičtější či nesympatičtější členy.*³⁸

3.2.4 Výklad pravidel

Organizátoři her by měli jasně znát pravidla hry, kterou budou představovat, a jejich daný výklad by měl být přesný a stručný. Výklad hry by měl mít na starost pouze jeden z organizátorů. Je důležité začít hlavními pravidly, která nám sdělí cíl hry a základní principy. Pokud jsou pravidla složitá na pochopení, je dobré je mít někde napsané. Může to být na velký papír, který bude přístupný všem, nebo je možné rozdat samostatné papíry do týmu. Mezi pravidla hry se počítá i signalizace začátku a ukončení hry i její časové rozmezí a vymezení prostoru dané hry, které by mělo být nějakým způsobem označeno. Na konci každého výkladu by měl být prostor pro dotazy a případné závěrečné shrnutí pravidel. Pravidla by se během průběhu hry neměla měnit, pokud na změnách není hra přímo založena.³⁹

3.2.5 Průběh hry

Daná hra by měla být řízena pouze jedním z organizátorů, který za hru zodpovídá a měl by být přítomen u samotné hry. Měl by sledovat a regulovat její průběh. Má k dispozici ostatní organizátory, kteří mu mohou hlídat čas a bezpečnost, nebo se hry také účastnit. Zodpovědný organizátor by měl v případě sporů zasáhnout. Organizátoři během her mohou hráče povzbuzovat, hlásit jim průběžné výsledky, zodpovídat na dotazy k pravidlům a dbají na dodržování zásad bezpečnosti. Jakmile hra skončí, organizátoři musí odstranit zbylé předměty, které po hře zůstaly, a i s takovým úklidem je třeba počítat v rámci časové rezervy mezi další hrou, potažmo programem.⁴⁰

3.2.6 Vyhodnocení

Na konci každé hry většinou bývá nějaký výsledek. Tento výsledek je třeba vyhodnotit a předat zúčastněným. Na táborech bývá zvykem, že jsou výsledky vyhlášeny po ukončení dané hry nebo na konci dne, kdy hra proběhla. Vyhlášení výsledků by mělo být veřejné pro všechny účastníky. Pro další motivaci do her je dobré vítěze něčím odměnit. Při vyhodnocování je dobré vzít v potaz i chování účastníků v rámci hry.

³⁷ HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, D., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*, s. 14.

³⁸ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 95.

³⁹ Srov. *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*, s. 6.

⁴⁰ Srov. HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, D., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*, s. 18.

Zároveň je užitečné vyslechnout si na připravenou hru zpětnou vazbu, ať už od dětí nebo ostatních instruktorů. Na základě toho si organizátor hry může udělat vlastní vyhodnocení své hry.⁴¹

Tábory nebývá problém naplnit spoustou různých her. Máme k dispozici nespočet literatury a přístup k internetu, kde je možné se inspirovat. Pokud však chceme vytvořit program, který bude kvalitní a bude fungovat, nelze hry volit pouze náhodně. Celkový smysl bude mnohem silnější, když program nepodceníme a jednotlivé hry správně zvolíme a seřadíme. Musíme vybrat takové, které děti zaujmou, pomůžou nám naplnit náš cíl a posouvat nás celotáborovou hrou.⁴²

⁴¹ Srov. ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*, s. 26.

⁴² Srov. PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 63.

4 Celotáborová hra

Celotáborová hra může být základem pro trávení času na táboře. Samotný název nám napovídá, že se jedná o motiv, který nás provází po celou dobu jeho konání, od jeho samotného začátku až po úplný konec. Existují však i další, podobné typy her, které se mohou odehrávat například i po celý rok.

Dlouhodobé hry, hry na pokračování, etapové hry, celotáborové hry, etapovky. Takto mohou být nazývány složitější, vícedílné seriály her, které sjednocuje společný námět neboli libreto, které slouží k tomu, aby hráče co nejvíce vtáhlo do děje. Proto na začátku této kapitoly zmíním termíny, které objasní odlišnosti těchto pojmů:

- **celoroční etapové hry** doprovázejí činnosti oddílů po celý jejich rok a mohou vyvrcholit až na daném táboře. Hraje se buď na schůzkách, nebo na výpravách během celého roku, které si oddíl pořádá. Není obvykle tak výrazná jako celotáborová hra, protože mezi jednotlivými etapami jsou velké mezery, a ne každý je přítomen všude. Celoroční hra pomáhá motivovat docházku na oddílové akce a je stmelujícím prvkem družin.⁴³
- **celotáborové hry** na letním táboře začínají i končí. Táboru dávají rámec, nějaké téma. Tento rámec bývá často jedním z nejvýraznějších prvků a na tábor se často vzpomíná právě podle tématu, které se na táboře daný rok odehrávalo („tehdy na táboře, když se hrálo na piráty...“). Téma se odráží i po vizuální stránce tábora. Celotáborové hry souvisí vždy s příběhem. Jednotlivé aktivity jsou vzájemně propojeny a vytváří jednotný děj (např. fotbal je použit tak, že souvisí s hlavním příběhem tábora).⁴⁴
- **etapové hry** jsou činnosti tvořené ze samostatných her (etap, úseků), které jsou propojeny určitým dějem (legendou) během pobytu na táboře. Stejně jako celoroční etapové hry jsou i celotáborové hry skládány z daných etapových her. Etapové hry musí být odděleny od ostatního programu, který na táboře probíhá. Například pomocí kostýmů, které jsou určeny jen pro danou etapovou hru.⁴⁵

Druhý zmíněný pojem je pro tuto práci podstatný, a tak se budu nadále zabývat jen jím a pokusím se ho více přiblížit.

Celotáborová hra by měla obsahovat příběh, který pojí jednotlivé dny určitou nití. Hry, které jsou spojeny s určitým příběhem, jsou pro děti zajímavější, atraktivnější, vtahují je do děje a motivují je do daných činností v rámci celé hry. Hlavní námět musí být dostatečně zajímavý pro všechny věkové kategorie. Příběh by neměl být příliš komplikovaný, aby ho pochopili mladší, ale zároveň musí být úměrný i pro starší účastníky. Daný příběh se může promítnout do tábora nejen v rámci her, ale i výzdobou tábora, tematickým výletem, upraveným jídelníčkem a také mnohdy používanými kostýmy.⁴⁶

Pokud máme dobře připravenou celotáborovou hru, nabízí nám příležitost k úniku z reality. Pomocí celotáborové hry můžeme předstírat, že jsme někým jiným, zpravidla také na jiném místě, v jiné době. Dává možnost odpoutat se od běžného světa a za pomoci fantazie se dostat do pohádek, filmů, historických událostí, apod ... „*Etapová*

⁴³ Etapové hry – Ostrov nápadů. *Ostrov nápadů – inspirace pro tábornické a zálesácké oddíly* [online]. Copyright © 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://ostrovnnapadu.cz/etapove-hry/>

⁴⁴ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí děti a mládeže*, s. 15.

⁴⁵ Srov. PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 78–80.

⁴⁶ Srov. FOGLOVÁ, M. *Táborové etapové hry*, s. 8.

hra není skutečný život a ani se tak netváří.“⁴⁷ Je to možnost, jak z obyčejného tábora udělat kouzelné místo, na které budou děti vzpomínat a odvezou si z něj dobré zážitky a vzpomínky.⁴⁸

Často není problém naplnit program tábora množstvím různorodých her. Pokud však chceme, aby byl program pestřejší a poutavější, nemůže se odpovědný vedoucí spoléhat na náhodný výběr her. Je zapotřebí vybrat takové, které budou nejen zajímavé, ale také přínosné, a které pomůžou naplnit předem stanovený cíl, kterým je hlavně vyvolání zážitků. Pokud tak učiní, nic nezanedbá a dobře seřadí hry, dramaturgie programu přinese mnohem silnější zážitek než jednotlivé hry samy o sobě.⁴⁹

4.1 Příprava celotáborové hry

Při přípravě hry by měl její autor zvážit řadu otázek. Musí promyslet o jakou hru (celoroční, celotáborová) a o jaké téma se bude jednat. Pro koho bude daná hra určena, kolik dětí se jí zúčastní, zda se navzájem mezi sebou znají, kolik jim je let, zda mezi nimi budou chlapci i dívky. Je jednodušší, když připravuje hru někdo, kdo už nějakou dobu s daným kolektivem pracuje – zná jeho členy, jejich schopnosti, vztahy. Může však nastat chvíle, kdy připravujeme hru pro neznámé účastníky. Autor by se měl dopředu seznámit s místem, kde bude tábor probíhat, ještě před přípravou celotáborové hry. Měl by si rovněž důkladně promyslet její cíl, čeho chce danou hrou dosáhnout.⁵⁰

Samotná tvorba celotáborové hry může probíhat různě – může ji připravovat celý tým vedoucích, menší skupina lidí nebo jednotlivec. Připravit celotáborovou hru je velice časově náročné, a proto je dobré přípravu nepodcenit. Připravit si už během roku potřebné materiály (rekvizity, kostýmy, věci na hry), sestavit si plán, program her.⁵¹

Jak už bylo zmíněno výše, je potřeba promyslet téma celotáborové hry. Výběr poutavého námětu a názvu je pro úspěšnou realizaci důležité. Autor má možnost přijít s vlastním nápadem a vymyslet si svůj originální příběh, anebo se odrazit od námětů, které jsou již vymyšlené – využití různých pohádek, filmů, knih, apod... Častokrát je to nelehký úkol, protože se musí najít rovnováha mezi mladšími a staršími dětmi a způsob, jak zaujmout všechny věkové kategorie. Námět hry by měl zaujmout i zbylé vedoucí a instruktory, se kterými na táboře pracujeme. Je dobré mít o daném tématu zjištěné informace (znát dostatečně příběh nebo danou dobu). Zároveň je vhodné, pokud se téma hry zveřejňuje, zvolit výstižný, stručný a dobře zapamatovatelný název, který dětem prozradí, o čem hra bude, a vzbudí v nich jistou zvědavost.⁵²

V rámci celotáborové hry se účastníci setkají s úkoly, které je posouvají dále skrz jednotlivé etapy. Zmíněné úkoly mohou být následujícího typu:

- *„Individuální úkol – každý účastník hraje sám za sebe – (nej)méně vhodná možnost, protože nepodporuje vytváření skupiny a sdílení atmosféry akce*
- *Přímá soutěž týmů – týmy proti sobě v rámci celotáborové hry bojují*
- *Nepřímá soutěž týmů – týmy spolu nebojují přímo, pouze soutěží o to, kdo z nich dříve splní lépe*

⁴⁷ CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 15.

⁴⁸ Srov. ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*, s. 45.

⁴⁹ Srov. PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 63.

⁵⁰ Srov. Dětské tábory. *ePubli webová knihovna* [online]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/174/06.html>

⁵¹ Srov. FOGLOVÁ, M. *Táborové etapové hry*, s. 8.

⁵² Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 18.

- *Společný úkol – všichni účastníci ho plní dohromady (provedení etap může být po týmech, ale motivace je společná, nesoutěživá).*⁵³

Dále je nutné si zvolit obsah her v rámci příběhu. Obsah her může být naučný nebo zábavný, ale doporučuje se spojení obou. Určit si stavbu her. Tím je myšleno seskládání her, akcí, které v rámci programu nastanou, a zvolit jejich umístění a vyvrcholení. Počítat do programu i s náhradním programem – např. mít program pro špatné počasí. Zařazovat takové hry, které v dětech udrží a znovu probudí zájem. Sestavit si pravidla, podle kterých budeme hry hodnotit (kritéria, hodnocení, bodování). Dbát na systém bodování, který může motivovat děti a má vliv na udržení atmosféry. Bodování by mělo být viditelné a přístupné pro všechny. Během zařazování konkrétních her do programu mít promyšlený jejich začátek a konec, materiál, který k dané hře budeme potřebovat, počet instruktorů, atd...⁵⁴

Ne vždy nám to podmínky dovolí, zvlášť pokud připravujeme tábor pro účastníky, které neznáme, ale je dobré rozdělit jednotlivce do oddílů už během přípravy programu. Celotáborová hra bývá nejčastěji pro celé oddíly, do nichž jsou účastníci rozděleni. Můžeme se setkat s hrami, které jsou určeny pro jednotlivce (např. pro nejstarší děti), ale nejčastěji je hra připravována pro celé oddíly. Dělit do oddílů můžeme podle věku či pohlaví, nebo je nějakým způsobem rozlosovovat – zde nám ale hrozí nevyrovnanost. Proto je vhodné děti do oddílů roztrdit. V každé skupině by měli být dívky i chlapci, mladší i starší děti. Samozřejmě se tohle dělení týká táborů, kde je kolektiv smíšený. Existují tábory například jen pro dívky, chlapce, nebo podle věku. Oddíly častokrát na táborech mezi sebou soutěží, a proto je dobré je rozlišit různými označeními – např. si každý zvolí svoji barvu, název, vlajku, atd...⁵⁵

4.2 Realizace celotáborové hry

Nyní se přesuneme k realizaci samotné celotáborové hry. Ještě než začneme, je důležité vědět, že ne vždy se bude vše odvíjet tak, jak jsme si připravili. Jako organizátoři hry musíme počítat s tím, že během tábora nastanou jisté komplikace. Může to být počasí, které nám například dlouhodobě naruší program celotáborové hry, nebo únava dětí či vedoucích, která má za následek, že se octnou ve špatném rozmaru. Takové věci samozřejmě eliminovat nejde, ale můžeme je do jisté míry předvídat a zkusit jim předejít.⁵⁶

Důležitým aspektem je určitě zahájení samotné hry. Začátek by měl být co nejvíce působivý, aby děti vtáhnul do děje, kterého budou po zbytek tábora součástí. Proto bychom měli úvod dobře promyslet a připravit. Zvážit dobu zahájení. Zda to bude hned po příjezdu, během dne nebo v pozdních hodinách, kdy atmosféra nabere více na síle. Dále jakým způsobem hru zahájíme – hrou, scénkou, ... Způsob můžeme volit dle toho, jaké téma máme, v jakém prostředí se nacházíme nebo podle věku dětí. Úvod by neměl být příliš dlouhý a složitý, aby dětem dal opravdu to, co má – aby je nadchnul, motivoval a navodil potřebnou atmosféru.⁵⁷

Po úvodu dětí do příběhu nastává řada konkrétních etap, aktivit a her. Pro vedoucí a instruktory začíná neustálá práce s realizací těchto činností. Mohou se objevit

⁵³ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 78.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 67.

⁵⁵ Srov. Dětské tábory. *ePubli webová knihovna* [online]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/174/06.html>

⁵⁶ Srov. LUKÁŠEK, J. *Velké táborové hry*, s. 16.

⁵⁷ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí děti a mládeže*, s. 22.

nedostatky, se kterými se během přípravy celotáborové hry nepočítalo a musí se vyřešit v jejím průběhu. Často je nezbytná improvizace, díky které vedoucí hru přizpůsobují konkrétním podmínkám, které mohou nastat (viz počasí, změna terénu, únava, atd...).⁵⁸

Dalším důležitým prvkem během celotáborové hry je motivace, která by měla zahajovat každou novou etapu a udržet zájem dětí a danou atmosféru tématu. Díky motivaci dokážeme udělat z obyčejné hry nevšední zážitek, který v dětech zanechá plno vzpomínek, ale vše musí být dobře připravené a promyšlené. Obrovský vliv na motivaci mají vedoucí a instruktoři, tedy zda dokáží děti oslovit a nadchnout. I jejich samotné chování se odráží v chování dětí. Pokud vedoucí do hry nebude zapálen, nebude nadšen, nemůže očekávat něco jiného od dětí. Správná atmosféra může být navozena pomocí připravených scének v kostýmech a s rekvizitami, přečtením příběhu či puštěním filmu. Samozřejmě nesmíme opomenout motivující faktor z vítězství v daných hrách. Zde se ale musí dát pozor na to, aby soupeření mezi dětmi nenarušilo vztahy. Někdy stačí jako motivace pouhé nadšení hráčů a jejich samotný zápal pro to hrát si. A velkou motivací pro děti může být také samotný příběh, kterého jsou součástí.⁵⁹

Proto bychom měli brát ohledy na to, jak budeme postupovat v daném příběhu. Jestliže budeme mít zajímavý námět, ale uchopíme ho nevhodným způsobem, výsledek zklame jak nás, tak i děti. Chour zmiňuje dva dramaturgické typy etapových her:

- **Románový příběh** – jde vlastně o literární útvar, který je podobný příběhu z knihy nebo divadelní hry. Má určitý začátek, který postupně po etapách postupuje ke konci. Jednotlivé části na sebe navazují, a pokud bychom jednu z nich vynechali nebo přeskočili, došlo by ke zmatení v příběhu, nebo by ztratil smysl. Děti mohou příběhem postoupit pouze v tu chvíli, pokud prošly a splnily předešlou část. Tento způsob je také svým způsobem motivující, protože může v dětech vyvolat očekávání, jak se bude dále děj vyvíjet. Věnují větší pozornost postavám, které vystupují napříč příběhem. Mají o ně strach, zajímá je, jak dopadnou. Pořadí etap je striktně dané, protože na sebe musí navazovat, což může být omezující, pokud například dojde ke změně počasí a jedna z etap je takto ovlivněna.
- **Systém dominových kostek** – hra je stejně jako v předešlém typu členěna do etap, ale základními kameny jsou pouze úvodní a finální etapa. Hlavní rozdíl spočívá ve volnosti řazení zbylých etap. Můžeme kteroukoliv posunout dle potřeby, přemístit ji na jiné, vhodnější místo. Pomocí toho můžeme reagovat na různé aspekty ovlivňující tábor (počasí, únava).⁶⁰

Většina celotáborových her je založena na soutěživosti mezi oddíly. Zmíněná soutěživost je dalším motivačním prvkem, který udržuje v dětech napětí a zájem. Jak už je zvykem, po soutěžích přichází nějaké hodnocení, a stejně tak je tomu na táborech: hodnocení a bodování je nedílnou součástí celotáborových her. Zpravidla by hodnocení mělo být jednoduché, přehledné a srozumitelné. Formy bodování už záleží čistě na organizátorovi a námětu hry. Může to být formou nástěnky, kde jsou zapsány získané body za jednotlivé hry, prostřednictvím skleniček plněných vodou či korálky, které body symbolizují, nebo například pomocí signalizace na mapě, kam oddíl po získání bodů pokročil. V každém případě se držíme hodnocení kladného – každý by měl být v rámci hry obdarován. I ten poslední oddíl by měl získat nějaké body. A hodnotit bychom měli spravedlivě.

⁵⁸ Srov. Dětské tábory. *ePubli webová knihovna* [online]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/174/06.html>

⁵⁹ Srov. PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 96–97.

⁶⁰ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 37–38.

4.3 Závěr celotáborové hry

Stejně jako je důležité zahájení etapové hry, je důležitý i závěr. Závěr by organizátor měl mít dopředu dobře připraven. Musí vědět kdy, kde a jakým způsobem celotáborovou hru zakončí. Je důležité, aby závěr vycházel z námětu etapové hry. Nemůžeme se držet příběhu, aniž bychom ho ve stejném znění neukončili. Vedoucí a instruktoři by měli být ve stejných kostýmech a se stejnými rekvizitami, které používali v průběhu celého tábora. K závěru patří i vyhlášení vítězů, pokud máme oddíly, které mezi sebou soutěží, a předání odměn. Odměnit bychom měli všechny děti, aby poražení nebyli tolik zklamaní. Dobře připravený závěr v dětech zanechá a ještě více umocní příjemné vzpomínky na celou akci.⁶¹

Závěr má výrazný vliv na celkový dojem uběhlé události. Měl by být velkolepý a dechberoucí, zkrátka takový, aby se účastníkům tábora vryl do paměti. U zakončení jsou nejběžnější následující scénáře:

- „*Individuální závěr – jedinci závěrečnou etapu plní samostatně.*
- *Vyvrcholení soutěže týmů – napínavý soutěživý závěr v podobě velké hry.*
- *Happy end – všichni dokážou něco společně.*“⁶²

Završením hry ale práce s celotáborovou hrou nekončí. Je třeba si danou celotáborovou hru ještě zhodnotit. Tohle hodnocení by mělo probíhat mezi všemi vedoucími a instruktory. Organizátoři by se měli zamyslet nad věcmi, které se odehrály během her. Co se zdařilo, co se naopak nepovedlo, kde nastal problém. Zpětná vazba slouží hlavně k poučení do budoucna, aby se předešlo obdobným problémům. Je dobré zjistit, jak celotáborová hra působila také na děti, např. pomocí dotazníků. Děti častokrát vnímají hry nebo celý program jiným pohledem než sami organizátoři a je výhodou znát jejich pohled.⁶³

4.4 Chyby v rámci celotáborových her

Jestliže se hra nepovede podle představ organizátorů, nemusí to být nutně chyba účastníků hry. Složitě hry obsahují tolik proměnných rizik, že se jim někdy ani předejít nedá. V každém případě je důležité se z daných chyb poučit, rozebrat si je v závěrečném hodnocení celotáborové hry, o kterém je psáno výše. Chour ve své knize zmiňuje nejzákladnější chyby, kterým můžeme během přípravy a realizace předejít:

- Téma neodpovídá věku hráčů nebo jejich zájmům, mentalitě – v závislosti na tom je oslabena jejich motivace pro danou hru.
- Opakování stejného nebo podobného motivu hry, opakování stejných nápadů – u etap se změni jen legenda, jádra her zůstávají stejná – stane se z toho rutina.
- Nedohraná etapová hra – je třeba si nechat rezervy, aby nic nezabránilo dohrání a vyvrcholení celotáborové hry ještě na táboře.
- Prozrazená pointa – kazí možnost překvapení a znehodnocuje další úsilí. Je zapotřebí nevypouštět důležité informace a hlídat si poznámky a manuály hry.

⁶¹ Srov. Dětské tábory. *ePubli webová knihovna* [online]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/174/06.html>

⁶² PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 79.

⁶³ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí děti a mládeže*, s. 42.

- Nadměrná soutěživost – v rámci her se nesmíme dostat do momentu, kdy je pro účastníky důležitější hodnotící výsledek než samotná radost a vzrušení ze hry. Může dojít k nedobrým vztahům mezi oddíly.
- Špatné pochopení pravidel – může k tomu dojít v důsledku chaotického výkladu, kvůli nedostatku času na pochopení pravidel nebo vlivem nedomyšleného způsobu komunikace – může dojít k podvádění během her
- Nevyrovnaná síla družin – pro výrazně slabší oddíl je demotivující stále prohrávat. Pořadí oddílů bude určeno po několika prvních etapách her.
- Zaujatí rozhodčí – v rámci her bychom se neměli přiklánět na tu nebo na druhou stranu. Měli bychom být objektivní na všechny strany. Pokud tomu tak není, může dojít k rozladění jedinců, ke sporům a snížení autority.
- Selhání – tím je myšleno, že například vypadne nějaká technika, která je potřeba ke klíčové události. Je potřeba danou věc vyzkoušet a nespoléhat se na to, že to snad půjde.⁶⁴

Ke zmíněným chybám bych ještě doplnil špatnou komunikaci mezi organizátory nebo vedoucími. Například se může stát, že každý z nich vysvětluje pravidla jinak.

⁶⁴ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 41–42.

5 Reálné příklady realizace celotáborových her

V následující kapitole si představíme dva spolky, které pořádají tábory doprovázené celotáborovou hrou, a následně jejich postupy, které využívají při přípravě celotáborové hry. První spolek jsem vybral z důvodu, že znám jeho prostředí, zákulisí příprav samotného tábora, ale hlavně přípravy celotáborové hry. Druhý spolek jsem vybral, protože je veden člověkem, který má pedagogické zkušenosti z více různých prostředí a mnoholeté zkušenosti s přípravou celotáborových her ze dvou odlišných prostředí. Je držitelem magisterského titulu v oboru vychovatelství a pracuje na vedoucí pozici ve školství. Tábor, který organizuje, má podobné zaměření jako tábor předešlý, a proto jsou postupy porovnatelné. Srovnání přístupů k přípravě a realizaci celotáborových her těchto spolků a doporučení literatury bude následovat v dalších podkapitolách. Cílem bude udělat z tohoto srovnání jisté doporučení pro lidi, kteří by chtěli v budoucnu připravovat a realizovat celotáborové hry, a odhalit pozitiva i rizika jednotlivých přístupů.

5.1 29. Pávkovský spolek Tábor – letní tábor Pávek

29. Pávkovský spolek Tábor, zkráceně 29.PS, je dobrovolný, nezávislý a neziskový spolek, jehož hlavní náplní je pořádání letního tábora Pávek a víkendových akcí po zbytek roku. Jsem členem tohoto spolku již šestým rokem a pro další část této práce bude spolek stěžejní, protože se budu opírat o jeho činnosti v rámci celotáborových her a moje vlastní zkušenosti z praxe.

Všichni členové spolku jsou neplacenými členy. Jak už bylo zmíněno, táborová činnost, kterou spolek organizuje, je zcela dobrovolná a odráží se pouze od pozitivního vztahu k dětem, mládeži a přírodě. Spolek má 22 členů. Všichni členové jsou proškolení pro práci s dětmi. Každý člen prošel školením a získal akreditaci – instruktor, rádce oddílu, nebo vedoucí oddílu / dětského kolektivu v organizaci RADAMBUK – Rada dětí a mládeže Jihočeského kraje z.s.

Spolek pořádá každoročně letní tábor, jehož základna se nachází v CHKO Třeboňsko uprostřed lesů na břehu řeky Nežárky. Jedná se o stálý stanový tábor s podsadou a podlážkami. Typem tábora ho můžeme zařadit do běžného tábora. Tábor je určen pro chlapce i dívky od 7 do 15 let. Maximální kapacita tábora je 52 dětí. Tábor probíhá v časové dotaci 14 dnů.

Každý rok je pro děti připravená celotáborová hra se všeobecným programem zaměřeným na přírodu. Vždy je zajištěn program pro hezké i špatné počasí. Mimo program mají děti možnost využít sportovní hřiště, pingpongový stůl nebo si zahrát jiné hry. Naučí se zde i tábornické dovednosti – čtení v mapě, luštění šifer, co znamená azimut atd... Do programu jsou zařazeny různorodé hry, sportovní i tvůrčí činnosti.⁶⁵

5.2 Letní tábor GANDALF, z.s.

Další spolek, který se věnuje pořádání Letního tábora GANDALF a dalších různých akcí během roku, je tvořen uskupením pedagogů, kteří se zaměřují na originální

⁶⁵ O nás – 29. Pávkovský spolek Tábor. 29. Pávkovský spolek Tábor – Volnočasové aktivity pro děti a mládež [online]. Dostupné z: https://29ps.cz/?page_id=22

a bohatý program, pobyt v přírodě a táborový život v duchu celotáborové hry, která je pro tuto práci podstatná.

„Dáváme přednost kvalitě před kvantitou. Nižší počet dětí na akcích, než obvykle bývá na jiných táborech a akcích, dává prostor pro individuální přístup, realizaci kvalitního programu a formování kamarádských vztahů mezi dětmi samotnými, ale i ve vztahu k vedoucím. Podle reakcí dětí a jejich zájmu se tyto základní myšlenky daří naplňovat.“⁶⁶

Táborová základna tohoto spolku se nachází ve Zlaté Koruně v Jihočeském kraji nedaleko Českého Krumlova. Základna je chatkového typu a jedná se o stálý tábor. Stejně tak jako u předešlého tábora je to běžný tábor. Tábor je určen pro chlapce i dívky ve věku 6-16 let a jeho kapacita je 40 účastníků. Spolek pořádá tento tábor v rozsahu 7 dnů.

Tábor nabízí týdenní pobyty v rámci dětského tábora, ale i týdenní pobyty pro rodiče s dětmi, tedy tábory pro rodiče s dětmi. Pro oba tábory je připravena celotáborová hra s rozdílným obsahem podle toho, pro koho konkrétně je tábor zrovna určen. Pro tuto bakalářskou práci bude stěžejní celotáborová hra odehrávající se na letním dětském táboře.

5.3 Praxe – přípravy celotáborových her

Zmíněné spolky vytváří celotáborové hry, nikoliv celoroční etapové hry. A vytváří je převážně pro účastníky, které znají z minulých let nebo z akcí, které pořádají během roku. Vědí, pro koho daná hra bude určena, zda se navzájem znají, atd... Znají místo, na kterém bude tábor probíhat, znají kolektiv vedoucích tábora, se kterým zde budou pracovat. Tudiž podmínky pro přípravu celotáborové hry mají stejné, ale v některých postupech se přesto liší.

29. Pávkovský spolek Tábor obvykle začíná s přípravou už rok před realizací dané celotáborové hry. Na konci tábora se seznámí s tématy navrženými od dětí, které mají možnost pomoci s výběrem námětu na příští rok. Z nich se dále vybere jedno, které se zrealizuje a zvolí se jeho organizátor. Případně přijdou s námětem samotní vedoucí a po konzultaci s ostatními ho buď schválí, nebo ne. Témata se obměňují a jsou vybírána a schvalována v rámci celého spolku. Není zde striktně dáno, zda se na přípravě celotáborové hry bude podílet celý tým, menší skupina lidí, nebo jednotlivců. Záleží opravdu na domluvě mezi vedoucími. Obvykle se ale příprava provádí v menší skupině lidí, ze které už někdo má zkušenosti s přípravou, a k němu jsou přiřazeni vedoucí, kteří zkušenosti nemají. Vybraní organizátoři se dále během roku setkávají a připravují si celotáborovou hru, kterou musí dvakrát před realizací představit zbylým členům spolku na schůzkách, které bývají na konci zimy a na začátku léta, kde může dojít k pozměnění různých etap, nebo ke schválení od zbylých členů.

Oproti tomu Letní tábor GANDALF vychází z celotáborových her, které už v minulosti realizoval, které má sepsané a připravené. Tudiž vedoucí neobměňují témata, ale pracují s tím, co už v minulosti využili. V důsledku toho, že náměty na celotáborové hry mají už připravené, začínají s přípravou o něco později. Příprava celotáborové hry začíná v březnu, kde si na schůzce zvolí téma, se kterým budou v daný rok pracovat. Dále se zvolí jednatel, který si dané téma, danou celotáborovou hru vezme na starost a stává se hlavním organizátorem, který je zodpovědný za průběh

⁶⁶ GANDALF – Letní tábor. GANDALF – Letní tábor [online]. Copyright © 2023 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <http://www.gandalfnet.cz/>

a přiřadí zbylým vedoucím různé etapy v rámci celotáborové hry. Každý z nich má tedy na starost konkrétní etapu, kterou si musí připravit (hry, materiál, rekvizity), musí odpovídat legendě námětu, koncepcím činností (aby se nestalo, že tři etapy po sobě budou jen běhací hry). Z toho vyplývá, že na celotáborové hře se podílí více lidí, ale za připravení, vytvoření a personální zajištění odpovídá jeden člověk, který má rozhodující slovo.

Z toho se dá vyvodit, že jestliže přicházíme s novou celotáborovou hrou, je potřeba začít s přípravou určitě dříve než pár měsíců před realizací. Je vhodné znát námět už rok před daným táborem. Na přípravě a vytváření celotáborové hry by mělo spolupracovat více lidí, a ne jenom jednotlivec. Výhodou je, že si mohou v některých věcech oponovat a díky tomu společně nalézt jiná a třeba i kvalitnější řešení, zatímco jednotlivec by se na přípravu nebo konkrétní činnosti mohl dívat zaujatě, což by mohlo vést k nesprávnému použití her nebo aktivit. Určitě je zde také výhoda předávání zkušeností v rámci společné přípravy, kdy člověk, který má s přípravou celotáborových her zkušenosti, může něčím novým obohatit jedince, kteří se na přípravě podílí prvně.

Co se týče přípravy konkrétních etap, tak to značně záleží na tom, jaký dramaturgický typ etapových her zvolíme a kolik máme k dispozici vedoucích na táboře. Pokud zvolíme románový příběh, je vhodné nedělit etapy mezi ostatní vedoucí a nechat je čistě na organizátorech, kteří mají striktně rozmyšlenou legendu a vědí, kdy a co použít v konkrétních etapách. Pokud však využíváme systém dominových kostek, je výhodou konkrétní etapy rozdělit mezi ostatní vedoucí, kteří nám ulehčí přípravu komplexní celotáborové hry, protože zde není třeba držet souvisle etapy v nějakém pořadí a nehrozí, že by ostatní vedoucí narušili legendu celotáborové hry.

Inspiraci na téma celotáborové hry lze brát opravdu odkudkoliv. Jak už bylo zmíněno, lze využít různé pohádky, filmy nebo knihy, jejichž příběh může být legendou pro celotáborovou hru, nebo naopak mohou samotní autoři přijít s vlastním motivem a vymyslet si svoji vlastní legendu, svůj příběh. Tahle možnost je většinou opravdu náročná a obvykle její příprava zabere více času. Je značnou výhodou držet se trendů, které jsou mezi dětmi aktuální, a témat, která je zajímají. Na konci tábora je například možné nechat každé dítě napsat na papírek námět na příští rok a vybírat z nich. I to může být jedna z možností, kde čerpat témata na celotáborovou hru.

Může však nastat okamžik, kdy námět na celotáborovou hru nikdo nenavrhne. V tuto chvíli je možnost využít celotáborovou hru, která již v minulosti byla daným spolkem realizována, a ulehčit organizátorům práci, protože už nebude třeba tolik času na přípravu. Zároveň je zde výhoda využití zpětné vazby od dětí a vedoucích, díky níž může dojít k dílčím změnám celotáborové hry, avšak její koncept a námět už budeme mít předem připravený. Díky tomu nebudeme opakovat chyby a celotáborová hra zároveň nebude totožná s tou, která již byla zrealizována. Takové řešení je samozřejmě třeba využít v nějakém rozumném časovém horizontu. Není vhodné zvolit celotáborovou hru, která proběhla například před třemi lety, pokud nám na daný tábor jezdí účastníci pravidelně a danou hru zažili. Je třeba, aby časový odstup byl výrazně větší. V návaznosti na to je důležité zmínit, že je vhodné, aby se realizované celotáborové hry někam ukládaly, aby se s nimi mohlo zpětně pracovat, pokud tato situace nastane.

Z reflexe zjištěných informací lze vyvodit, že termín začátku příprav celotáborové hry se odvíjí od toho, kdy si organizátoři zvolí dané téma celotáborové hry. Z toho vyplývá, že čím dřív se téma zvolí, tím dříve se může začít s realizací. Pokud si představí dané téma v dostatečném předstihu, je možnost vytvořit zcela novou hru, protože na její přípravu bude dostatek času. Určitě je zde možnost využít hru, která již v minulosti proběhla. Výhodou přípravy již dříve využitých celotáborových her je, že

organizátorům nezabere tolik času a může se s ní začít o něco později, protože potřebný materiál, rekvizity a koncept hry už je vytvořen. Značnou nevýhodou opakování proběhlých témat, může být okamžik, kdy se vedoucí, kteří se na realizaci celotáborové hry podílejí, dostanou do stereotypu a scénky a hry se pro ně stanou rutinou. Tím se vytratí intenzita zapojování do daných her, scének a aktivit. Zároveň může dojít k situaci, kdy organizátoři nepřizpůsobí hru potřebám současných účastníků. Může se lišit počet dětí, věková kategorie, pro kterou je hra připravena, zda se účastníci znají, atd...

5.4 Praxe – realizace celotáborových her

Jak bude vypadat zahájení nebo úvod celotáborové hry, zvláště ovlivňuje právě konkrétní téma, které organizátoři zvolí. Jak už bylo zmíněno, úvod by měl hlavně nadchnout, motivovat a navodit potřebnou atmosféru tématu, se kterým účastníky seznamujeme.⁶⁷ Proto nejde dát jednoznačné doporučení, jak by mělo zahájení vypadat – zda bude začínat hrou, scénkou nebo přečtením nějaké legendy.

Oba spolky využívají převážně sehrání úvodní scénky. Tato scénka obvykle seznámí účastníky s postavami, které je budou doprovázet napříč celým příběhem a po celý pobyt na táboře. Postavy musí být v kostýmech, mohou použít různé rekvizity, které o to víc navodí atmosféru. Zda postava bude jedna nebo jich bude víc, zase záleží na zvoleném námětu. Scénka by však měla uvést účastníky do děje, aby věděli, kde se nacházejí, co tu dělají a co je popřípadě jejich cílem.

V rámci legendy můžeme rovnou rozdělit účastníky do oddílů. Pokud například máme téma Harry Potter, je přirozené, že jednotlivé oddíly budou symbolizovat jednotlivé koleje z příběhu. Toto rozdělení může být zároveň v rámci úvodní scénky, kdy účastníky o to víc motivuje a vtáhne do samotného děje. Pokud ale máme téma obecnější, jako například Indiáni, můžou si oddíly v rámci příběhu samy vymyslet svoje oddílové jméno, symbol nebo znak, kterým budou reprezentovat svůj oddíl, pokřik, atd... Všechny zmíněné detaily mohou být součástí zahájení celotáborové hry. Ale jak už bylo zmíněno, tyto možnosti se odvíjejí od samotného námětu.

Jak 29.PS, tak Letní tábor GANDALF mají děti zpravidla rozdělené do čtyř oddílů. Obvykle je to proto, aby se zajistila motivace v rámci soutěžení mezi oddíly. Zároveň se tím minimalizuje riziko, že některý oddíl nebude soupeřit. Například, že budou soupeřit jen dva oddíly, zatímco třetí bude v nepřekonatelné bodové vzdálenosti.

Jak už bylo uvedeno, většinou se oddíly nějakým způsobem rozliší dle barvy a jména a jsou součástí legendy, která na táboře probíhá. Dané oddíly mezi sebou v rámci celotáborové hry soupeří o to, kdo bude úspěšnější v rámci her a který oddíl získá více bodů. Soutěživost mezi oddíly dává celotáborové hře zase o něco intenzivnější náboj. Může sloužit jako motivace do her, ale i o udržení se v atmosféře legendy, kterou organizátoři zvolí (viz například zmíněné koleje z příběhu Harry Potter, které i v předloze mezi sebou soutěžily o body).

Organizátoři mohou zvolit i jinou koncepci, kdy spolu oddíly ne vždy soutěží a naopak se občas spojí, aby společnými silami zdolali jednotný cíl. Letní tábor GANDALF tuto formu během svých celotáborových her využívá. Oddíly mezi sebou zpravidla soutěží, ale může být využita i etapa, kdy soutěžení není třeba, nebo je vysloveně nevýhodné. Organizátoři nebo vedoucí dostanou účastníky do bodu, odkud se jednotlivě v rámci oddílů nedostanou a musí pochopit, že v danou chvíli je potřeba

⁶⁷ Srov. CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí dětí a mládeže*, s. 22.

kooperovat. Častokrát jde o společný pokus o poražení zla. Zmíněný faktor je něco, co rozvine dynamiku celotáborové hry a něčím ji ozvláštní. Z her se nestane rutina, kdy jde jen o poražení zbylých oddílů, ale nabídnou účastníkům nový prostředek k překonání úkolu, který stojí před nimi, a donutí je, aby ho překonali tak, že budou s ostatními oddíly kooperovat.

Je třeba vědět, kdy se jedná o etapu v rámci příběhu a kdy jen o obyčejnou hru, která nemá s příběhem nic společného. Aby bylo jasně zřetelné, o jakou hru se jedná, je zapotřebí využívat kostýmy jednotlivých postav z příběhu. Pro Letní tábor GANDALF a 29.PS jsou kostýmy právě to, co odlišuje etapy v rámci celotáborové hry a hry, které nesouvisí s příběhem. Pro tábory, které jsou doprovázeny celotáborovou hrou, jsou kostýmy a scénky stěžejní. Oba spolky na scénkách staví, protože si uvědomují, jaký potenciál v rámci celotáborové hry mají. Je vhodné nepodcenit tyto faktory. Samotné scénky, které se objevují napříč etapami, udrží v dětech zájem a uchovají atmosféru tématu. Zároveň slouží jako motivace, která zahájí jednotlivé etapy a z obyčejných her udělá nevšední zážitky.

5.5 Praxe – závěr celotáborových her

Stejně jako je úvod a průběh ovlivněn námětem celotáborové hry, je jím ovlivněn i závěr. Zakončení celotáborové hry je důležitým aspektem, protože v účastnících zanechá a umocní mnoho vzpomínek na tábor. Většinou právě závěr akce ovlivní to, jak účastníci zpětně celou celotáborovou hru hodnotí. Proto by to měl být skutečný závěr, skutečné vyvrcholení celé akce, které zakončí daný příběh. Závěrečná etapa by měla být jedním z největších zážitků, se kterým účastníci odjíždějí.

Jak přesně bude zakončení probíhat, záleží opět na námětu celotáborové hry. Zda to bude závěrečná bitva, kde se oddíly spojí a musí společně porazit zlo, nebo jestli vyvrcholí soutěží mezi oddíly, kde poslední hra rozhodne o výherci celotáborové hry. Tyto faktory závisí na legendě, kterou organizátoři zvolí. Závěrečná etapa by měla být určitě náročnější, delší, měla by se skládat z vícero komponentů (hry na fyzickou sílu, hry na přemýšlení, ...), aby hráče ovlivnila po všech stránkách a tím v nich zanechala větší zážitek.

29.PS a Letní tábor GANDALF často volí koncept, kdy mezi sebou oddíly v průběhu celotáborové hry soupeří, avšak v rámci závěrečné etapy spojí síly za účelem splnění společného cíle. Častokrát poukáží na nesmyslnost „válčení“ mezi sebou, které nic nevyřeší. Vyvrcholením je spojení oddílů, které spolupracují na vyřešení problému nebo poražení společného nepřítele. Ale není to pravidlem.

Zmíněné spolky tedy používají vyvrcholení v podobě:

- „Happy end – všichni dokážou něco společně
- *Vyvrcholení soutěže týmu – napínavý soutěživý závěr v podobě velké hry.*“⁶⁸

Literatura dále nabízí možnost individuálního závěru, kdy jednotlivec závěrečnou etapu plní samostatně. Tato forma se obvykle na podobných táborech v rámci celotáborové hry nepoužívá, protože se vedoucí po celou dobu snaží, aby spolu členové oddílu spolupracovali. Může se samozřejmě objevit etapa, kterou plní jednotlivec, ale v tom smyslu, že chce pomoci svému oddílu, ne kvůli svému prospěchu.

Příběhové zakončení celotáborové hry, které organizátoři zvolí, by mělo odpovídat tématu, ve kterém celotáborová hra probíhá. Jakým způsobem dané téma zakončí, zda

⁶⁸ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, s. 79.

to bude například happy end nebo vyvrcholení soutěže týmů, však záleží na nich. Závěrečná etapa by měla být završena větší samostatnou hrou, jejíž výsledek povede k rozuzlení příběhu. Je vhodné zmíněné rozuzlení zakončit závěrečnou scénkou v kostýmech, která musí odpovídat námětu celotáborové hry.

Pokud máme tábor, kde mezi sebou oddíly soutěží, stejně jako je tomu na Letním táboře GANDALF a na táboře pořádaným 29.PS, je na závěr potřeba vyhlásit vítěze a určit pořadí oddílů na základě bodů, které během celotáborové hry nasbíraly. Určitě je zapotřebí odměnit všechny účastníky, abychom předešli rozladění poražených.

Na závěr je skutečně dobré si vyhodnotit celotáborovou hru, která na táboře proběhla. Organizátoři by sami měli chtít po ostatních vedoucích zpětnou vazbu. Slouží to hlavně k tomu, aby se předešlo nepříjemnostem, problémům nebo nedostatkům v dalším vytváření celotáborové hry. Určitě dát možnost k této zpětné vazbě i zbylým účastníkům (dětem), protože právě oni jsou ti, kteří se účastní celé hry a jsou součástí celého příběhu. Následně tyto chyby a nedostatky, které se během realizace objevily, můžeme napravit. Hra se tím zdokonalí do příštích let a může se znovu využít, jako to dělá Letní tábor GANDALF. A pokud nastane okamžik, kdy organizátoři budou muset použít již realizovanou hru, předejde se nedostatkům, na které se přišlo zpětnou vazbou. Například 29.PS volí způsob zpětné vazby v rámci oddílů i s oddílovými vedoucími v průběhu tábora, kde mají účastníci možnost svěřit se se svými pocity z táborového pobytu, s tím, jak na ně působí celotáborová hra, organizace tábora, atd... Otázky jsou připraveny předem, aby obsáhly všechny zmíněné body.

Dále je adekvátní si celotáborové hry v rámci tábora nebo spolku kolektivně ukládat. Může to sloužit jako inspirace pro nové členy, kteří nemají zkušenosti s vytvářením celotáborových her, nebo jak už bylo zmíněno, pro uskutečnění již proběhlé hry, díky čemuž se ulehčí následná příprava.

6 Provázanost naplnění celotáborové hry a volného času

Na začátku této práce bylo zmíněno, že tábor je jedna z forem, kde můžou jedinci trávit svůj volný čas. Dále jsme se dozvěděli, že celotáborová hra může být základem pro trávení času na táboře. Následující kapitola bude pojednávat o tom, jak náplň celotáborové hry souvisí s funkcemi volného času a v jakých případech může dojít k naplňování těchto funkcí v souvislosti s celotáborovou hrou.

Během celotáborových her se nejvíce setkáme s funkcí zábavnou, která je určitě nedílnou součástí jak trávení času na táboře, tak samotné celotáborové hry. Samotná hra a s ní související aktivity by měly jedinci přinést jisté uspokojení, zábavu, rozptýlení od reality, kompenzaci povinností a každodenních problémů. Celotáborová hra nabízí nové možnosti, díky kterým si jedinec rozvíjí nebo vytváří nové zájmy a záliby a jejichž naplňování přináší zážitky a radosti.⁶⁹

V případě kompenzace může celotáborová hra jedinci pomoci zbavit se zklamání a frustrace, které mimo tábor zažívá. Hra mu může přinést pocit osobního uspokojení, vlastní prospěšnosti a důležitosti pro zbytek členů oddílu díky schopnostem, které zde mohl využít. Díky tomu může zažít pocit, se kterým se mimo tábor nesetkal. Může se jednat také o kompenzaci pobytu ve školních lavicích během roku prostřednictvím pohybových aktivit nebo sportu, kterým se jedinec určitě v rámci celotáborové hry nevyhne.⁷⁰

Celotáborové hry plní rovněž funkci rozvojovou, která jedinci přináší nové vědomosti a dovednosti získané prostřednictvím konkrétních her a aktivit, které se v celotáborové hře objevily, ať už po fyzické nebo psychické stránce. Mohou to být hry, které už byly v rámci této práce zmíněny: například hry na rozvoj intelektu, tvořivosti, motoriky a pohybových dovedností, sociálních dovedností, atd... V rámci rozvíjení jednotlivých kvalit dochází k celkovému rozvoji osobnosti. Pokud jedinec zažije během hry úspěch, pocítí uspokojení a dojde k seberealizaci. K té dojde pochopitelně i tehdy, pokud jedinec během hry zažije neúspěch. S rozvojovou funkcí dále souvisí rozvoj komunikace, která je důležitá pro fungování v oddíle a s níž se v rámci her každý jedinec setkává.⁷¹

Tím se dostáváme k rozvoji sociální stránky jedince. V oddíle je zapotřebí jednak zmíněná komunikace a zároveň se zde jedinci učí spolupráci a participaci, protože většina her je připravována právě pro práci ve skupině, kdy je potřeba, aby se každý jednotlivec zapojil společně s oddílem do daných činností či aktivit. V návaznosti na to se jedinci učí sociálním kompetencím a dochází ke spoluvytváření pravidel v rámci skupiny.⁷²

Celotáborová hra má být koncipována tak, aby se během ní střídaly aktivity různého charakteru. Jsou to například fyzicky náročné hry, relaxační hry, činnosti řízené nebo volnější, atd... Tím organizátoři usměřují režim dne zúčastněných s ohledem na biorytmus člověka a zdravý životní styl. Díky tomu společné aktivity, které jsou v celotáborové hře obsaženy, podporují nejen zdravý tělesný vývoj, ale i vývoj duševní, pokud se jedná o psychicky náročnou hru, nebo sociální, pokud je zde zapotřebí spolupráce a kooperace jedinců. Celotáborová hra může rovněž navodit příjemné

⁶⁹ Srov. Dumazedier, Joffre. 1966. „Volný čas.“ Pp. 443–447 in Sociologický časopis 1966, r. 3.

⁷⁰ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13–14.

⁷¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 39–40.

⁷² Srov. Tamtéž, s. 40–41.

prostředí a pocit pohody, neboť dává jedincům možnost zažívat uspokojení a radost z činností, které je baví, což přispívá k jejich zdravému duševnímu vývoji.⁷³

⁷³ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 40.

Závěr

Tato práce se věnovala celotáborové hře pořádané na letním dětském táboře. Cílem bylo porovnat možnosti příprav, realizace a závěrů, které nabízí literatura, s postupy, které jsou používány v praxi na konkrétních táborech. Cíl práce byl naplněn. Došlo k představení a srovnání jednotlivých postupů využívaných v praxi a nabízených literaturou. Výsledkem práce je srovnání zmíněných postupů, které mohou být možnostmi pro snadnější vytváření a realizaci dalším tvůrcům celotáborových her.

Je třeba si uvědomit, že postupy spolků, které byly v této práci zmíněny, jsou vytvářeny pro tábory, které jsou stejného typu a s podobným zaměřením. Proto je příhodné využít možnosti, které z ní vychází, na podobných typech táborů se stejným zaměřením. I přesto se jednotlivé postupy mohou lišit v závislosti na počtu účastníků a vedoucích, s nimiž budeme při realizaci spolupracovat, atd... Je důležité, aby si každý jednatel, který bude chtít tuto práci využít, aby si usnadnil přípravu celotáborové hry, uvědomil, že každá celotáborová hra je individuální a během realizace mohou nastat potíže, které ovlivní dosavadní průběh (počasí, únava účastníků, zdravotní stav, ...)

Do budoucna by se práce dala rozvést o další jednotlivé postupy, které používají další spolky nebo tábory během vytváření a realizace svých celotáborových her. Z těchto postupů by mohly vzejít další možnosti, jež by měly potenciál usnadnit a zkvalitnit práci s celotáborovou hrou. Další cenné informace by mohly být čerpány ze zpětné vazby jednotlivých účastníků, kteří jsou do realizace celotáborové hry zainteresováni (vedoucí, děti), a z toho, jak na ně celotáborová hra působila.

V průběhu psaní bakalářské práce jsem se seznámil s odlišnými přístupy, které v rámci příprav a realizace celotáborových her můžeme použít. Rozšířil jsem si tím tak možnosti, se kterými můžu následně v budoucnu pracovat a které mi usnadní některé kroky při vytváření celotáborových her. Jsem rád, že jsem se mohl s danou problematikou seznámit i prostřednictvím jiného spolku a z pohledu zkušeného tvůrce celotáborových her. Rovněž jsem si uvědomil, kolik různých faktorů, k nimž se řadí například typ a druh tábora, počet a věk účastníků nebo zaměření tábora, ovlivňuje samotnou celotáborovou hru, a že jednotlivé celotáborové hry není možné využít na všech druzích táborů.

Seznam literatury:

- BURDA, J., ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM, 2008. ISBN 978-80-86784-59-5.
- Dumazedier, Joffre. 1966. „*Volný čas*.“ Pp. 443-447 in Sociologický časopis 1966.
- FOGLAR, J., ZAPLETAL, M., CHOUR, J. *Celotáborové hry*. Liberec: Skauting, 1997. Skautské prameny. ISBN 80-85421-18-6.
- FOGLOVÁ, M. *Táborové etapové hry*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-128-X.
- Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*. Brno: Computer Press, 2007. Edice aktivit a her. ISBN 978-80-251-1675-3.
- HANUŠ, R., HRKAL, J., ed. *Zlatý fond her: [výběr her a programů připravených pro kurzy Prázdninové školy Lipnice]*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-153-3.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, D., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-636-5.
- HRKAL, J., HANUŠ, R., SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, D., HILSKÁ, V., ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-7367-198-3.
- CHOUR, J. *Receptář her: náměty a návody pro vedoucí děti a mládeže*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-388-9.
- JIRÁSEK, J., VANČUROVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, M. *Hrajeme si doopravdy*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1990. Rodinný kruh. ISBN 80-201-0018-0.
- KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.
- LUKÁŠEK, J. *Velké táborové hry*. Třebíč: Arca JiMfa, 1997. ISBN 80-85766-71-x.
- MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. Kdo si hraje, nezlobí. ISBN 978-80-85783-77-3.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PELÁNEK, R. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.
- ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*. 2. vyd. Praha: Olympia, 1987. ISBN neuvedeno.

Internetové zdroje:

cesketabory.cz - Katalog táborů. *cesketabory.cz - dětské letní tábory 2023 pořádané v celé ČR* [online]. Copyright © 2008 [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://www.cesketabory.cz/tabory/>

Často kladené dotazy, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/casto-kladene-dotazy>

Dětské tábory. *ePubli webová knihovna* [online]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/174/06.html>

Etapové hry – Ostrov nápadů. *Ostrov nápadů – inspirace pro tábornické a zálesácké oddíly* [online]. Copyright © 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://ostrovnepadu.cz/etapove-hry/>

GANDALF – Letní tábor. *GANDALF – Letní tábor* [online]. Copyright © 2023 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <http://www.gandalfnet.cz/>

O nás – 29. Pávkovský spolek Tábor. *29. Pávkovský spolek Tábor – Volnočasové aktivity pro děti a mládež* [online]. Dostupné z: https://29ps.cz/?page_id=22

Přehledný seznam dětských táborů podle zaměření, dopravy a zdravotního omezení | *TÁBOŘENÍ.cz. Dětské tábory na Táboření.cz | TÁBOŘENÍ.cz* [online]. Copyright © [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://www.taboreni.cz/tabor/prehled/>

Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 1.1. 2023.

Seznam příloh

PŘÍLOHA I. - Přepis rozhovoru s Mgr. Tomášem Bachem

PŘÍLOHA I. - Přepis rozhovoru s Mgr. Tomášem Bachem

Souhlasíte s nahrávkou pořízenou pro bakalářskou práci?

„Jasný, že souhlasím.“

Děkuji, tak jdeme na věc.

„Jdeme na věc.“

První otázka, informace o táboře, jaký vlastně máte druh, typ tábora, kolik tam máte dětí, vedoucích, co zázemí a tak podobně?

„Jasně, momentálně jsme vlastně zapsaný spolek GANDALF letní tábor. Děti máme neorganizovaný, to znamená, že dáváme volnou nabídku: kdo se k nám chce přihlásit na ten tábor, tak jet může. Vesměs to funguje tak, že se nám stejně hlásí děti, který už známe a ty s náma jezdí, takže takhle se to vlastně furt cyklí. Máme čtyři týdenní běhy, na každým běhu je 40 dětí, takže celkem během měsíce července obsáhneme 160 lidí. Máme týdenní běhy z jednoho zásadního důvodu, totiž že jsme vlastně naráželi na to, že děti neumí dýl tábořit. Takový ty, co nejezdí na tábory pravidelně nebo prostě nejsou organizovaný během roku k nějaký činnosti. Tak to byla ta základní myšlenka, kde jsme začínali, a potom ten náš tábor vlastně má tak intenzivní program, že ten tejdén je pro ty děti úplně jako dostatečnej, takže jsou absolutně potom myslím si saturovaný a vyčerpaný.“

Máte nějakou stálou základnu?

„Tak jezdíme stále jako na jednu základnu, ale není naše. Půjčujeme si jí, spolupracujeme se skautama a klasicky tam děláme i jakoby vikendový akce, takže to znamená, že nemáme jenom ten tábor, ale máme prostě v průběhu roku i různý akce. Nemáme ale pravidelnou činnost, to znamená, že nemáme žádný přímo schůzky každéj tejdén, to ne.“

Ta základna, máte tam vlastně jako stany, chatky?

„Ta základna v současné podobě je vlastně podlouhlá budova, která má chatkový systém. Do tý budovy se dá vstupovat prostě dveřma zvenčí a je tam je tam vlastně chatkový rozložení, to znamená čtyři postele patrový, dva a dva, jo, a tam je vlastně dejme tomu pokoj, teda jen v uvozovkách pokoj, protože to nespĺňuje úplně parametry pokoje, je to spíš prostě jako něco mezi chatkou a pokojem no a tam jsou čtyři děti. Děti se vlastně na těch pokojích snažíme držet teda v tomhleto případě nekoedukovaně, ale je tady možnost, když jsou potom třeba sourozenci nebo tak, tak to vymežíme.“

A předpokládám teda, že jste jako stálej tábor, nebo jste furt na cestách jako putovní tábor?

„Ne, jsme stálej tábor, jsme na místě, s tím, že děláme teda dejme tomu expedice, ale ty expedice jsou spíš jakoby polodenní, jednodenní, ale nejsme rozhodně puťák ani žádnýj cyklák, nic takovýho ne. Držíme se na místě.“

Dobrá, dál se chci zeptat, jestli vlastně pořádáte jako celoroční táborové hry anebo jenom celotáborové hry. Jestli vlastně přes ten rok už prostě příběhově nějak navazujete a na táboře to zakončujete nebo to máte jenom v rámci tábora?

„Zajímavá otázka. Prakticky nemáme asi celoroční táborovou hru, to ne, protože jak máme různý akce a nemáme to úplně jakoby striktně provázaný, tak vlastně na každou akci děláme dá se říct vlastní etapovou hru, ale držíme se třeba v tématu ten daný rok. To znamená, když uvedu příklad, že třeba letos budeme mít rok meče, to znamená, že budeme mít třeba Excalibur, budeme mít vikingsy a potom budeme mít meč barbarů, takže jakoby držíme téma napříč rokem a snažíme se tam třeba udělat nějaký příběhový mosty, ale nemáme to tak, že by se prostě jako na vikendu odehrála nějaká předehra a potom vyhrnula návaznost. Jak se nám obměňují děti, tak vlastně nevíme, kdo nám kam pojede, tak je nechceme o něco ochudit. Děláme to vždycky uceleně, na každou akci

je speciální etapová hra, na víkend samozřejmě kratší etapa, ale tábor je prostě potom stěžejní.“

Dobře, to je zajímavý, že vlastně to máte, dá se říct jako v jednom tématu, ale vlastně vám to nenavazuje, to si myslím, že je docela pěkný. Takže z toho teda vychází, že máte konkrétně vlastně teda jenom celotáborovou hru, kterou začnete na táboře a vlastně je i na táboře zakončena?

„Prakticky ano, o to je to potom intenzivnější.“

Když máte tu celotáborovou hru, tak mě napadá, kdy se vlastně domlouváte na té celotáborové hře? Řešíte to už během roku, nebo až na tom táboře, případně na konci?

„Jasně, to je trošku složitější. Většinou vlastně, já nevím, letos už třeba víme, co budeme dělat příští rok. Je to o tom, že už máme ty celotáborové hry nějaký odehraný, máme je určitým způsobem sepsané a neustále vlastně pracujeme na tom, v rámci zpětné vazby od dětí i od vedoucích, abysme to ještě nějakým způsobem ladili. To znamená, že už máme něco jakoby hotovýho, stejně ale potom přijde dejme tomu jaro, když se budu bavit čistě o táboře, ne o víkendech, a na jaře si řeknem: dobrý, máme tady tohleto téma, který jsme si už odsouhlasili, pojďme se na tu hru podívat, takže dejme tomu už březen jo. Striktně se vždycky věnujeme těm akcím takhle a, když tu akci ukončíme, potom jdeme na další. Něco běží jako kontinuálně. No a tam jdeme ze zpětných vazeb od dětí, od vedoucích, a potom si tu celotáborovku někdo buď vezme na starost třeba jako jednotlivec, že by se na ní chtěl podívat, chtěl by s ní něco udělat, nebo se zase sejde jakoby uskupení dvou, tří, pěti lidí, který s tím pracujou, a pak se udělá celotáborová rada všech vedoucích, co na ten tábor pojedou, a rozdělují si ty jednotlivé etapy, který si vezme jakou na starost. Je tam nějaký teda zadání, je tam nějaká legenda, je tam nějaký příběh, ale ještě je prostor pro diskusi a proto to to prostě dát dohromady a sladit to.“

Takže, jestli jsem teda dobře pochopil, tak se vám na tom podílí víc lidí?

„Podílí se na tom víc lidí, rozhodně na samotný realizaci stoprocentně. Na tom vymejslení, tam je to trošku složitější v tom, že vlastně buď jedeme téma, který už jsme měli, to znamená někdo se přihlásí, že by ho chtěl oživit, teď buď to bude jeden člověk, dva, tři, to je otázka. Ale potom to stejně předloží teda vlastně tý širší radě. Anebo někdo řekne, že by si chtěl vytvořit úplně nový téma, a teď je tam zase další možnost, buď si to vezme jeden člověk, který je prostě zkušenější vedoucí, kterej se chce nějakým způsobem realizovat a už prostě chce jako ty svoje zkušenosti a myšlenky zhmotnit a trošku to dotáhnout do něčeho vyššího, a ten si připraví koncepci. Potom se sejdem v nějakým prostředí, podrobíme to nějaký konstruktivní kritice a jedeme dál v tom samém schématu. Pak se řekne dobře, tady máme schéma na celý tábor, tak pak by to mohlo bejt. Střídaj se tam různé druhy činností a pak hledáme vlastně lidi z celý tý táborový rady nebo prostě ze všech těch vedoucích, kdo si jakou etapu vezme na starost a ten ještě má možnost s tím pracovat. Ale furt se jako musí držet teda dejme tomu příběhu, i přestože se příběh dá měnit. To znamená, když zjistíme, že se prostě třeba vyskytne zajímavá etapovka, která by mohla vypadat jinak, tak si můžeme trošku pohrát s tím příběhem, jo. Že tam změním dynamiku anebo prostě tam trošku jako protočíme zápletky, takže je tam jako možnost čehokoliv. Takže ono to není úplně jako stoprocentně striktně daný, jo. My si třeba řekneme téma, budeme mít letos Vikingy a už máme koncept, protože jsme ho na táboře dělali za naši dejme tomu třeba dvacetiletou činnost čtyřikrát. Ale pokaždý ti vikingové budou jiní, protože je to o lidech, co tam do toho kdo vnese za invenci a jakým způsobem se toho chopí. Někdy zadání tam je, ale ještě i o tom se dá diskutovat. To znamená, umíme s tím hejbat, aby jakoby ta dramaturgie toho tábora a prostě ty etapy dávaly dohromady smysl, jak příběhovej, tak

koncepční z hlediska aktivit, abychom neměli samý běhací hry, aby to bylo nějaký pestrý.“

Já se budu jenom doptávat, možná že jste to jako zmínil. Takže třeba přijde jeden člověk s tématem, předloží téma...

„...a tam proběhne diskuse, na kterou akci by se to hodilo, protože už máme nějaký scénář. Dejme tomu, že s tím přijde na podzim minulého roku, tak řeknu dobrý, teď už to asi víme, prostě můžem si říct fajn, je to zajímavý téma, mohlo by to bejt na vikendovce nebo na táboře. Ale ty táborový témata máme zatím teda docela ucelený a teď jakoby začínáme točit.“

Jo, takže vlastně teďka souvisle jako obměňujete hry nebo ta celotáborová témata prostě který vlastně už jakoby byly?

„Víceméně jo, v současné době jo. Učíme se tam vlastně z těch nějakých chyb, který tam byly, pracujeme se zpětnou vazbou jak od vedoucích, tak potom samozřejmě i od dětí. Děti i vedoucí mají možnost tam říct jako témata, který by chtěli obsáhnout, a to se spíš jakoby podaří realizovat na vikendech. Ale stalo se nám v minulosti několikrát, že si někdo řekl dobrý, vezmu si na starost celotáborovku, vymyslím koncepci, příběh a jako jak by asi mohli bejt etapy a pak jsme prostě o tom jednali a jako několikrát se to povedlo vytvořit.“

A teda na ty vaší schůzce si vlastně potom třeba rozdělíte mezi lidi ty různé etapy?
„Přesně tak.“

Anebo se na tom podílí a vymýšlí vyloženě jen ten jedinec, který s tím přišel?

„Ten, kdo s tím přišel, tak má nějakou základní vizi, tu rozvíjíme dál potom v nějakým tom užším jednání zkušenějších vedoucí a potom, když si někdo vezme na starost etapu, tak už má dejme tomu nějaké zadání, takže ví, v jakých mantinelech se má pohybovat, ale furt tam má ještě nějakou tvůrčí svobodu, co s tím může podniknout. A teď záleží na tom, jak ten jakoby vedoucí ty etapovky, když bych teda řekl, že bude vedoucí etapovky, k tomu přistoupí. My to máme jakoby trochu komplikovaný v tom, že hlavní vedoucí jsem já a etapovku buď mám na starosti anebo to má na starosti někdo a já třeba mu jenom jakoby takzvaně kryju záda, jo. Takže na to koukám a vždycky potom diskutuju a snažím se prostě říct, kde jsou kritická místa a on si to potom nějakým způsobem poladí. Ale když se potom rozdělí ty etapy, tak máme vedoucího etap, jo. To je taky jako speciální prvek, který máme. Ten člověk, kterej má na starosti konkrétní etapu, tak má na starosti jak přípravu, tak si musí vymyslet vizi jakoby rekvizit, který budou potřeba, zhodnotit si, jak to zapadá do příběhu, vymyslet si legendu k té konkrétní etapě a musí si říct, jaký na to potřebuje všechny prostředky jako vybavení a tak dále. Takže on je jakoby ten manažer té konkrétní etapy jo, ale jede v tom duchu, v tom scénáři, který je jako daný. A ten hlavní manažer té komplexní celotáborový hry si to prostě hlídá, že etapa je připravená, vytvořená, personálně obsazená, že to do sebe zkrátka všechno zapadá.“

Takže vlastně ten jednotlivec třeba, co má tu konkrétní etapu, tak jak jste říkal, si dělá přípravu, jak to bude probíhat, pomůcky, rekvizity a řeší to s vlastně hlavním manažerem, který má finální hlavní slovo?

„Tak, tak. Co týče konkrétně kolem té etapy, ano. Totiž ještě u nás to vlastně vypadá tak, a to je docela jako zásadní, že my máme třeba dvě až tři etapy denně, protože to máme jako fakt nabitý ten program a ta etapovka u nás tvoří vlastně stěžejní část programu. Pak tu máme doplňkový program nebo doprovodný program, a to už je prostě jenom jako 'zahrajem si nějakou malou sportovní hru, zahrajeme si nějakou hru na louce' a tak. Ale u nás jsou etapovky tak stěžejní, že vlastně celej tábor tím žije od začátku až do konce, to znamená prostě je tam jako normální, že se celej třeba ten tejdén chodí prostě furt v kostýmech, jo. Záleží, co to je za téma, jo. Takže v tom jsme

trošku jiný, že to není jako takovej jako výstřel do vzduchu, teď najednou přišla etapa, do toho klidného tábora, ale prostě u nás se to furt jako jede v tom duchu, to znamená i třeba nástup ranní už je třeba v kostýmech, protože prostě žijeme tím příběhem, a to že žijeme tím příběhem si myslím, že jako pro ty vedoucí i pro ty děti je strašně důležitý.“

Takže vlastně máte to na denní bázi, že žijete daným příběhem, ale i přesto tam máte nějaký ty doplňkový hry, třeba že si jako budou děti chtít zahrát fotbal a dáte to i do toho duchu jako tý etapovky, nebo ne?

„Ne, ne, to už vyloženě jako zase ne. Za mě, můj názor je ten, že i od toho super příběhu, kterej existuje, si člověk musí odpočinout. Když to řeknu úplně jako strašně zvláště, když se objeví vedoucí v táborovém triku tak se dějou běžný věci, jakmile se objeví kostýmová postava tak se něco děje, už jako něco jinýho. To znamená, že ty děti se seběhnou k tý příběhový postavě a už jsou v příběhu a už začínáme řešit prostě jakoby ten děj.“

My jsme si na tuhle otázku už odpověděli, ale odkud berete inspiraci celotáborových her? Jak už jsme říkali, nebo jak už jste říkal, vy si ty hry nějak jako obměňujete, který třeba v minulosti byly, nebo přicházíte i jako vyloženě s novými hrami?

„Zajímavá otázka v tom směru, že já teď odpovím takovým způsobem, že vlastně bereme inspiraci odevšud, jo. Takže uvedu příklad: s týmem vedoucích hrajeme deskové hry a zaujme nás nějaký téma. Někdo sleduje nějaký seriál, někdo sleduje nějaký filmy, někdo byl na nějakým divadelním představení, někdo si přečte knížku. A teď to prostě potom skládáme dohromady. Takže o tom určitě jakoby diskutujeme, a to je takovej ten, jak bych to řekl, nadtáborový život, kdy se o tom diskutuje na táboře, děti taky samy řeknou, já nevím jo, teď žijeme zaklínačem, vedoucí řeknu to je supr, tak to my to sledujeme a teď už se to jako začíná skládat a profiluje se téma. Takže jako ta inspirace je jakoby z běžnýho života jak těch dětí, tak z těch vedoucích a potom se to prostě vyprofiluje.“

Takže ta inspirace je pestrá. A vy si vlastně třeba, jak už jsme taky říkali, za ten rok od dětí a od vedoucích nasbíráte teda nějaká témata a v březnu na tý vaší schůzce si je představíte?

„Když máme nový téma, začínáme dřív. To znamená, když bysme si třeba řekli dobrý, budeme dělat jedno téma, který jsme ještě nedělali, začínáme určitě dřív a několikrát se kolem toho sejdeme. Zase jo, jsou starší, zkušenější vedoucí, který mají jenom jiný typ diskuse, ale zase od mladší vedoucí získáme zase jinou inspiraci, tam byl to bylo jakoby četnější a začlo by to dřív. Pokud se domluvíme, že budem dělat téma, který už existuje, a třeba víme, že se povedlo na nějakou velkou úspěšnost, tak tam víme, že už jako je to hodně všechno jako daný, a že to fungovalo a už si s tím budeme jenom hrát. Budem to ladit, to znamená jako pilovat ty detaily, jo. Záleží vlastně jak se jako rozhodneme, jaký téma to bude. Když už s tím máte nějakou jako zkušenost, tak máte scénář vlastně, dáte miň času, třeba příklad Robin Hood téma, tam my máme prostě vymyšleno 14 scének, který přesně navazují na konkrétní etapu. Tam je to prostě všechno daný, ať už jsou to prostě různý hlášky, různý vtipy, vytvořený kostýmy, tak tam třeba už nám to nedá tolik práce.“

A když teda, já vím že to je teda dost jako individuální záležitost, ale třeba když byste přišli s novou hrou, tak kdy byste začli nějak řešit přípravu?

„Někde záleží, kde ten námět nebo to téma padne. Ale začli bychom to prakticky řešit třeba klidně už jak ten tábor končí, když jsou lidi nabitý emocema a jako mají třeba zájem dělat něco na další rok, takže teoreticky bysme začali v srpnu, protože táboríme v červenci. To znamená, že třeba už v srpnu bychom znali téma, už bysme třeba věděli, kdo by do toho šel a už by to začlo jet takovým tím svým přirozeným způsobem. Já jako se snažím, aby to nebylo úplně sociální inženýrství, aby to mělo trošku nějakou jako

přirozenou dynamiku, jo, to znamená ten tým se na to nabalí, kdo miluje Zaklínače, tak se prostě kolem toho udělá takovej jako hrozen, ta skupinka lidí. Domluví se, někdo řekne, já nevím, o čem to je, ale když mi dáte etapu, já ji udělám a chtěl bych třeba etapu tohohle typu, já nevím, závěrečná bitva.“

OK, tím se rovnou můžeme přesunout k další otázce, a to jsou scénky v rámci příběhu. Jak už jsme tady trošku nastínili, tak asi jsem dobře pochopil, že se vám tam určitě objevují, ale chtěl bych vědět, jakou váhu jim třeba přikláníte a jak vlastně s tím pracujete, jak se na to připravujete?

„Snažíme se, aby děti žily tím příběhem, je to je to je to pro nás velice důležitý, protože potom úplně jinak vlastně prožívají celou tu etapovku i celej tábor. Takže scénky jsou pro nás jakoby základ. Někdy scének máme víc, někdy míň, záleží, jaký je to téma. Jeden tábor je vyloženě třeba jako hodně scénkový, jako třeba ten Robin Hood, kde to je prostě jak intro, tak závěr pomalu každé etapy, ale u něčeho je to takový jako slabší, že tam třeba není tolik jakoby těch stěžejních témat, který by šly odehrát. Součástí etapy je i to, aby si ten vedoucí etapy připravil scénář na tu scénku, pokud už není nějak vymyšlená nebo daná z těch předchozích témat. Tam se zase snažíme převzít, poladit, upravit, zlepšit, optimalizovat a prostě potom to hrajeme. Zatím ten tým funguje tak, že jezdí poměrně stabilně, už se známe, už jsme spolu spoustu scének odehráli, takže je to někdy něco mezi jakoby tvrdým scénářem a něco mezi improvizací, protože ono jako co si budem říkat, když se potom ta scénka nějakým způsobem vymkne z rukou tak je to stejně na improvizaci, ale někdy se z toho povede lepší scénka, než byla původně ve scénáři. A děti scénky milují. Takže jako scénky jsou number one u celotáborovky. Když je dobrá legenda, když jsou dobré scénky, tak hned ta etapovka je úplně jiná.“

Já s tím souhlasím, že vlastně ty scénky tomu táboru nebo tý hře dělají strašně moc a ty děti tak jako do toho vtáhnou mnohem víc, než prostě když se jim to nějak předhodí...

„...a oni už na to čekají, jo, jako když to řeknu ještě jakoby z jiného úhlu pohledu, takovýho dost toho pedagogickýho, tak jak tam prostě nesedí denně na YouTube, Netflixu a tak dál, tak touží po tom vidět něco jako nějaký příběh, nebo prostě nějakou zápletku, prostě něco vtipnýho, jo, takže jako tohleto tam saturuje tu jejich potřebu, jak jsou na to zvyklí z jejich života, akorát tady prostě to bude o dost lepší, jo, protože mají rádi svého vedoucího, teď čekají, co tam bude hrát, co tam bude tvořit, některé děti se už vidí, že budou třeba vedoucí jakoby v budoucím čase, tak přemýšlejí, jako co by tam hráli, jak by to hráli jo, takže asi tak no to je u těch scén. Většinou se snažíme mít scénář, aby byla představa, ale není to o tom, že bysme to měli natrénovaný jako nějak moc dopředu. Kde teda je úskalí, a co teda občas se snažíme natrénovat víc dopředu, ale snažíme se to buď zvládnout těsně před táborem anebo během tábora ve volných časech vedoucích, což je teda trošku sprostý slovo, protože volný čas vedoucích u nás neexistuje, tak třeba jsou souboje s meči. To je věc, která by měla být natrénovaná, jo, anebo prostě souboje s holí, aby prostě bylo jasný, kdo co udělá a kdo kam praští, aby se nikomu nestalo.“

Když máte teda nějakou tu konkrétní celotáborovou hru, tak jestli už při té přípravě jdete za tím, aby měla nějaký jako cíl? Jestli už vlastně do toho jdete s nějakým jako cílem, že těm dětem chcete něco dát, nebo co prostě tou hrou jako sledujete?

„Když začnu od těch nejnižších cílů, tak to je samotný zážitek z tábora. Ale zážitek, jak určitě víte, sám o sobě nemá smysl, že jo. Musí se s ním nějakým způsobem pracovat, ale je to fajn, je to lepší než ho nemít jo. Samozřejmě jako sám o sobě nestačí. Takže když jsme u těch nejnižších cílů, tak samozřejmě chceme, aby to dítě na tom táboře, když tam přijede, bylo vtažený do toho prostředí, mezi skupinu dětí, do děje, aby ten tejdén

prožilo prostě co nejvíc plně a bylo součástí všeho toho, co tam je. Takže všechno, co tam dáváme, tak má smysl. Cíl je základní teda ten prostě to dítě vtáhnout do děje, aby si teda ten tábor užilo, aby naplnilo ten svůj volnej čas, teď nebudu používat ten hroznej pojem smysluplně, protože každej má úplně jiný smysl, ale snažíme se tu etapovku, stejně jako celej program, skládat tak, aby byl vyváženej, pestrej, aby jako zasáhl různý složky té osobnosti a snažíme se o ten rozvoj jakoby těch účastníků v tom směru, že vlastně oni tvoří ty herní jednotky, jo, tam určitě klademe velký důraz na kooperaci. Takže i řešíme vlastně věci, kdy chceme, aby co nejvíc spolupracovali nebo abysme dali šanci vyniknout konkrétním jednotlivcům v nějakých konkrétních aktivitách, aby prostě nebylo všechno silový, aby nebylo všechno bojový, aby nebylo všechno na rychlost, na čas, takže s tímhle tím si hrajeme a do těch etap tohle dáváme. Takže to znamená opravdu zasáhnout, co nejvíc účastníků v rozvoji jednotlivých složek tak, aby prostě si každý našel něco. To je jakoby jedna základní zásada, kterou tam určitě jako v cílech máme. Chceme teda, aby spolu spolupracovali, aby třeba ten silnější respektoval toho slabšího, protože prostě učíme, já nevím, že řetěz je tak silný jako nejslabší článek. Zajímavý je, jak máme tvořený ty herní skupiny, protože u každého tábora je to jinak. Jsou různé oddíly, a tak a my máme herní skupiny udělaný tak, že vlastně prakticky patnáctiletý, co nám jezdí na tábor nejdýl, tak je třeba dejme tomu v čele tý skupiny, a pak tam má vyskládaný všechny jedince až třeba do 7 let a tohleto je herní jednotka. Ale oni potom musí teda respektovat, že ten sedmiletý poběží pomalejc, než ten nejstarší, i kdo se na co hodí, a zároveň ty patnáctiletý se učí vést tu skupinu, profilují se nám jako budoucí vedoucí prakticky, protože vidíme, jestli to umí nebo neumí jo, jakým způsobem fungujou, takže to všechno je v tý etapovce jakoby zakomponovaný, jo. To znamená, aby se tam každý našel, každej se tam uplatnil, a aby to každého nějak posunulo dál, když to je možný. Samozřejmě, že se vždycky nesetkáme s úspěchem, ale tohle je jeden ze základních cílů. No a teď přemýšlím, jestli ještě jako nějaký důležitý cíl. Jako určitě tam řeším i rozvoj vedoucích, to prostě beru jako stěžejní článek, to si myslím, že jako taky by se mohli rozvíjet, aby prostě vystoupali od toho, kdo jenom támhle někde rozvěsí fáborky po lese, až po toho, kdo umí udělat celou etapu. Nevím, možná ještě nějakou doplňující otázku.“

Jestli jsem teda dobře pochopil, tak vlastně ty jednotlivý hry mají určitý nějaký ty cíle...

„...a držíme to jako vcelku, jo. Řešíme, aby třeba vyhrálo dobro nad zlem, když to jde. Už jsem měl spoustukrát požadavek, aby někdy to zlo zvítězilo, že to je trapný, tak mi to trošku jako pedagogicky nešlo. I když se teda snažíme taky o to, aby se nevdávali třeba, jo. Aby prostě i když ten děj děláme dramaticky, že to někdy vypadá že to prostě jde dolů, a že prostě to je konečná, a že už se s tím nedá nic dělat, tak aby se prostě nevdali a zkusili si vybojovat prostě ten dobrej konec, a to je ta dramaturgie, to už je věc další.“

Ted'ka mě třeba napadá jako příklad, jestli si vlastně řeknete při té jako přípravě, že nevím, například pojd'me je naučit prostě gramotnost, a že vlastně tu celotáborovku máte v tom jako smyslu toho cíle?

„Rozumím otázce a odpovím záporně v tomhle tom směru. Takhle, kdyby se řeklo pojd'me udělat etapovku, kdybychom je chtěli naučit gramotnost, tak mi to přijde jako moc izolovanej cíl, protože si myslím, že cíle, který tam máme, tak jsou daleko širší, s daleko větším zásahem, jakoby s větší hodnotou, než třeba naučit konkrétní cíl, v tomhle smyslu gramotnost. My tam třeba tu gramotnost máme, jako prostě nějaký jakoby cíl, kterej je tam implementovaný, ale není třeba hlavní. Za mě je opravdu třeba ta spolupráce v tomhle tom směru víc než ta gramotnost. A ta gramotnost tam je například zakomponovaná jakoby prostě u cílů nižšího typu. To znamená, že bych řekl, uděláme etapovku na gramotnost, tak takhle jako ne. Ale ta gramotnost jako cíl se tam objeví, to

znamená třeba, já nevím, pochopení textu, jo, bude tam zpráva, kterou zaprvý zasáhneme kognitivní složku, bude zašifrovaná, budou se muset s tím poprat, budou to muset pochopit a budou se podle toho muset zařídit, jo. To znamená, kdo pochopí líp, nebude muset tolik běhat a nebude muset prostě jako ztrácet tam někde čas a nebude to pro něj tak fyzicky náročný. Kdo to nepochopí, tak si to bude muset čtyřikrát odběhnout, než na to prostě přijde. Ale není to jako úplně ten cíl number one, jo. U každých etap, co vlastně děláme, tak jako zhodnocujeme to, aby se tady něco naučili nebo aby jim to něco dalo, takže uvedu příklad. Máme etapovku, kde bude rozhodný třeba rozdělování ohně, jo, aby si vyzkoušeli, jak se s ohněm pracuje a tak dále, a už tam prostě bude nějaká postava, která je za tím povede. Někdo to dá na první dobrou, protože už je zkušenější, někdo potřebuje prostě k tomu nějaký tutoriál, který mu tam zajistí třeba ta herní postava, která tam je. My to tam máme jako takhle zasetý, ale už si ani neříkáme jako mutně, že to je cíl, anebo že to je k něčemu dobrý, protože to už jakoby ty vedoucí všichni vnímají a shodneme se na tom. A protože ta etapovka je poměrně pestrá, tak máme jako fakt široký rozptyl z hlediska těch cílů jo.“

Takže vlastně různé ty aktivity, ty etapy, mají nějaký cíl, který je ale jakoby nepsaný. Ale nejdete do té celotáborové hry prostě s nějakým jako jednotným cílem, kterej prostě těm dětem jako chcete dát. Že vlastně se to skládá z různých cílů, návaznosti na ty etapy, aktivity, ale vyloženě netvoříte prostě celotáborovky ve smyslu, že prostě si tady něco konkrétního rozvinou nebo naučí?

„Dalo by se to tak říct, že si neděláme žádný jako super cíl, kromě toho, kterej vlastně víceméně beru jako nepsaný a základní. Aby ty děti prostě tam dostaly, co největší nálož těchhle těch mini cílů, ale zároveň aby je to bavilo, aby z toho měli zážitek a aby tím žili, protože oni vlastně potom všechny ty cíle, který tam máme, tak prostě následují daleko líp, jo. Viděl jsem spoustu třeba různých schémat na celotáborové hry, které byly myslím si pedagogicky správně, ale byly takový, jak bych to řekl, nepoživatelný. Já jsem si vzpomněl vlastně na citát, kterej mám od skautů. Ryba se chytá na to, co chutná rybě, a ne na to, co chutná rybáři. To znamená, že já vytvořím to koření, mám připraveno všechno to, co chutná té rybě, ale dám do toho všechny ty bílkoviny, sacharidy a, já nevím, tuky, co tam je potřeba dát. To jsou pro mě ty cíle, aby teda to bylo vyvážený a jsem dosáhl něčeho, a prostě bez toho koření, bez toho, aniž by to jako prostě bylo takhle provázený, tak to nejde. Ale nemáme super cíle. Někdy je lepší dát si menší cíle a pak jich dosáhnout. Pak samozřejmě všeobecný přirozený rozvoj, jako rozvoj osobnosti, jo. Máme cíle jako tábor, já nevím, naučit je rozdělovat oheň, uvázat uzly, umět spolu komunikovat, spolupracovat, a tak dál. A my tyhle ty cíle máme a teď, když tvoříme tu etapovku, tak sledujeme děj, sledujeme typ aktivit, aby to bylo vyvážený, aby prostě fakt nebylo všechno běhací a podobně a sledujeme i ty cíle, že jo. A teď se snažíme ze všech těchhle složek vytvořit vlastně jakoby pásmo, který to splní. Takže ono to není takhle úplně jednoduchý. To znamená, před etapou si neřekneme cíl, ale cíle máme jakoby bokem. Když si představím, že mám prostě tři různé jako spektra věcí v nějakých množinách a pak se je snažím dosázet, aby to dohromady dávalo jakoby srozumitelnou funkční jednotu a v tom jakoby je to za mě ideální etapovka. On se může stanovit velký cíl že jo, ale je to hodně idealistický, jo. Pak samozřejmě, když ho budu chtít dosáhnout, opravdu dosáhnout, a nebudu potom brát ohled na změnu počasí, náladu účastníků, já nevím, spoustu dalších faktorů, tak budu mít hodně umělej produkt. To je prostě něco jako když se skládá jídelníček, například. Můžu si objednat manu a celý měsíc jíst jako tu manu. Mám tam všechno optimální, jako množství bílkovin, tuků, sacharidů a prostě mám takovou jako fádni stravu na celý měsíc, jo. Někomu to vyhovuje, někomu ne. Anebo teda si s tím můžu dát větší práci, furt mám za cíl teda mít jako nějakou optimální stravu prostě, ale pak si musím fakt strašně hrát jako s tím jídelníčkem. Tedy

fakt dát chleba s máslem a tady udělat steak, ale jako cílem je komplex za mě. Jako není možný, a i jako pedagogicky si myslím, že je naivní, chtít po jedné etapě, aby sem tím dosáhl cíle, protože když se podíváme na výchovu vzdělávání, tak je to činnost kromě všeho soustavná, to znamená, že to není o jednom nárazovém efektu, jo, to nikoho nikam neposune. Teda může, když to bude fakt jako šok a on teda změní celý svůj život, ale to je víceméně jenom náhoda.“

Dál bych se vás chtěl zeptat, jestli nějak rozdělujete děti, které na táboře máte, do nějakých oddílů na program nebo v rámci her do nějakých skupin?

„Tak celotáborová hra je rozdělená na dejme tomu většinou 4 nebo 5 herních jednotek, kde je spektrum dětí od 7 do 15 let, koedukovaný. A je tam opravdu ten nejstarší, takový ten lídr té skupiny a pak to jde směrem dolů, kde se snaží pracovat i s tím jakoby nejmladším účastníkem, to je v rámci etapových her. A potom v rámci veškerého dalšího programu, i když jako ta etapová hra u nás teda jako zabírá největší část času, tak potom rozdělujeme děti buď podle věku nebo potom podle pohlaví, podle toho, o jakou aktivitu se jedná, to znamená jsme jakoby schopni jako vedoucí, protože nemáme přímo žádné oddíly na táboře, tak vedoucí si potom rozdělují děti na program, třeba dejme tomu podle teda typu aktivity. Uvedu příklad, jde se hrát hra na babu a můžou se o to přihlásit děti, který o to mají zájem, většinou je to třeba mladší segment dětí. Nebo jdeme hrát nějakou hru takovou třeba drsnější, outdoorovou, tak se přihlásí třeba takový spektrum 13 až 15 let. Takže vedoucí si je rozdělí, každý má na starosti jednu tu svou aktivitu a tu aktivitu zvládnout v tom složení, tak jak si je prostě navolí oni nebo jak si je jako vyberou vedoucí. Takže tohle je programově rozdíl třeba s jinými tábory, kde je třeba oddíl a ten spolu dělá veškeré aktivity jako celotáborovou hru, tak i potom vlastně veškerý doprovodný program.“

Jak vlastně zahajujete takovou celotáborovou hru? Začínáte nějakým příběhem, scénkou, atd...?

„Jo, běžně to probíhá tak, že se setkají s nějakou magickou postavou nebo třeba s nějakou zprávou, která je uvede do děje a potom jakoby v té první etapě jsou vtaženi jakoby do toho příběhu a začnou něco řešit. My máme vlastně v rámci té etapové hry, protože tam máme některé děti, které se ještě s ostatními neznají, tak aby tam zaprvý předtím proběhly nějaký seznamovací hry mimo tu etapovku a potom vlastně v té první etapě něco jako takový rozdělení do skupin, ve kterých budou hrát a proběhne nějaký jako první souboj o nějakou výhodu, jo, že si vyberou jako první, já nevím, třeba barvu skupiny. To setkání s magickou postavou může být jakoby formou scénky, jo, podle toho, co máme za příběh, jak se to nejvíc hodí. Takže určitě využíváme scénky, nebo pak dejme tomu uvedení do děje formou legendy, pergamentu. Těch možností je víc, ale záleží čistě jen na tom daném námětu, který zvolíme a co se podle toho hodí více.“

Tedyka mě tak napadlo, když si ze začátku rozdělujete děti na ty skupiny, tak jestli hry v rámci celotáborovky probíhají ve formě, že mezi sebou bojují, soupeří, nebo jestli například společně po těch oddílech se snaží vyřešit nějaký společný problém?

„Rozumím. Tak nejčastější schéma, který máme, že spolu soutěží, dejme tomu, a musí kooperovat v tom týmu. Bodování máme takový, že samozřejmě máme nějaká kritéria pro hodnocení té etapy a umíme rozdělit první až čtvrtý místo. Máme etapy, které jsou třeba klíčovější, tak řekneme, že tahle bude dvojnásobně bodovaná, nebo trojnásobně. Jsme si vědomí toho, že ta etapa nejde bodovat třeba jakoby objektivně, že to je subjektivní záležitost. Nebo třeba máme zážitkovou etapu, tak tu nebodujeme vůbec, nebo prostě dáme všechny na první místo. Záleží, co ta etapa má splnit za cíl, takže tedy když jsme zpátky u těch cílů, tak my je v něčem známe předem, že jo. Tam je to trošku alchymie, máme to rozlišený, jo, ale většinou finální etapa, tak je hodně stěžejní, jde tam

o rozuzlení příběhu, jde tam o to, zda všichni pochopili souvislosti v příběhu, zda na základě těch souvislostí budou konat v té etapě, kde se třeba budou rozdělovat mezi dobrem a zlem. Takže jako ano, ty skupiny mezi sebou soutěží, ale jsou příběhy, kde ty děti musí samy pochopit, že v tuhle chvíli je nutné kooperovat, že mají společný cíl, že není nutné proti sobě bojovat. Máme tam občas takový záludný věci, já nevím, uvedu příklad. Čarodějnice jim řekne, běžte támhle vyplenit vesnici, která mi tu překáží a oni mají možnost tam příběhnout, zaautočit na ně, vyplenit vesnici a čarodějnice je odmění, nebo mají možnost se s tou vesnicí domluvit, že se tý čarodějnicí jako na oko poddali, čarodějnice bude spokojená a je to prostě. Každý příběh je jiný a nemůžeme říct, že to máme nějak striktně daný ten systém. Zase prostě záleží na námětu a na celý tý koncepci a dramaturgii. Ale je to převážně o tom soutěžení mezi oddíly a na konci tábora se vyhlásí první až čtvrtý místo, ale jsou etapy, kdy všichni táhnou za jeden provaz.“

A jak zakončujete celotáborovou hru? Jestli stejně jako na úvod máte scénky nebo se uskuteční velká finální hra?

„Zase, jak už jsem říkal, dost to záleží na příběhu, ale obě možnosti jsou možný, nebo je klidně i možnost, kterou vymyslíme. Každopádně scénky tam jsou vždycky a je tam vždycky nějaký jakoby příběhový zakončení. Nějaké vyvrcholení příběhu. A poslední etapa je většinou jako vícenásobně bodovaná, protože je složitější, delší, je složená z více komponentů, jako třeba boj nebo něco na přemýšlení. To znamená, že ta finální etapa má jako větší váhu jo, je to ten poslední zážitek, ten touch na konec a většinou, když to skončí, ta etapa, tak následuje scénka, která to jako celý uzavře. Když se podívám třeba na Hobita nebo Pána prstenů, tak potom co vlastně vybojovali poslední boj a ubránili nějaký kóty, tak se objevili všechny magický postavy, proběhla korunovace krále a prostě odchod těch magických bytostí přes moře pryč. Takže to byla taková dojemná scéna. My to jako kombinujeme, integrujem dohromady. Nejde to úplně rozseknout, protože my chceme, aby ty děti žily tím příběhem a u tý poslední etapy to musí mít prostě daleko větší grády než u těch prostředních nebo menších. Prostě velký finále.“

Já teďka už nemám, co se týče připravených otázek, nic, ale ještě mě napadlo: vy jste říkal, že teda máte čtyři běhy a máte vlastně pro ty čtyři běhy jedno to daný téma, jednu tu danou celotáborovku?

„Máme čtyři týdny po sobě, táboříme v celým červenci, a ještě je to komplikovanější v tom, že my máme jeden běh určený pro rodiče s dětma což je úplně speciální kategorie, kdy hrajou rodiče i děti dohromady. Vlastně děláme program pro rodiny a furt se držíme tématu, furt máme etapy a zase se musíme poprat s tím, jak to udělat pro rodiče, jak to udělat pro děti, aby to všichni zvládali. Děti tam jsou třeba i tříletý nebo i mladší, jo, ale ty nepočítám, ty to moc nevnímají a jsou často v nějakým nosítku nebo je drží za ruku. Takže v tomhle je to jako úplně specifická záležitost, takže my i prostě pro to R+D vytváříme speciální jako druh programu, kde se musíme snažit zvážít všechny ty faktory, který tam hrajou roli, ale potom vlastně pro ty běžný děti, budu počítat teda 7 až 15 jo, tak chceme, aby už uměly nějakým způsobem mluvit a aspoň trochu číst a psát, jo, nebo prostě aby se dokázaly odpoutat od rodiny. To znamená 5 let třeba je jako docela málo. Když potom teda už jedeme s téma klasickejma dětma, tak jedeme to samý téma, máme to samé zadání, tu samou celotáborovku, furt tam máme jednoho toho šéfa. Ale co je skvělá věc, je ta, že se můžeme poučit ze všech jako věcí, co se povedly, nepovedly a prostě doprecizovat to do dokonalosti. Ze začátku prostě tam jsou nějaký porodní problémy, kde se třeba ne úplně všechno povedlo, pak je to top, a pak třeba už jako přichází únava vedoucích, nebo se to překombinuje.“

Rozumím. Přemejšším, na co bych se ještě zeptal, ale nic mě nenapadá.

„Popřípadě se můžeme doptat online, když tam bude nějaký otazník.“

Já vám děkuji za váš čas a pro tento rozhovor se zatím rozloučíme.
„Já taky děkuji a přeju hodně štěstí.“

Abstrakt

RAKUŠAN, M. *Celotáborová hra – metodika a praxe*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Oddělení praxe. Vedoucí práce Mgr. Jan Sattran

Klíčová slova: celotáborová hra, tábor, letní dětský tábor, hra, metodika, volný čas

Tato bakalářská práce se zabývá fenoménem celotáborových her, které doprovázejí letní dětské tábory. Nejprve se seznámíme s pojmy jako volný čas, tábor a hra, které úzce souvisí s celotáborovou hrou a pomohou nám pochopit principy její přípravy. Další část je věnována charakteristice vybraných spolků, které využívají celotáborové hry pro svoji činnost na táborech, které organizují. Dále následuje srovnání metodik příprav, realizace a závěru celotáborových her dle literatury, které jsou zmíněny v první části této práce, s postupy jednotlivých spolků. Cílem srovnání je ukázat možnosti dobré praxe pro vytváření a realizaci celotáborových her, které mohou pomoci ostatním tvůrcům celotáborových her.

Abstract

Camp-wide games – methodology and practice

Keywords: camp-wide game, camp, summer camp for children, game, methodology, leisure

This bachelor thesis explores the phenomenon of camp-wide games that accompany summer camps for children. First, concepts and terms such as leisure time, camp, and game are introduced, which are closely related to camp-wide games and help us understand the principles of their preparation. The next section provides an overview of selected organizations that use camp-wide games as part of their activities at the camps they organize. Subsequently, methods for preparing, implementing, and concluding camp-wide games discussed in the literature reviewed in the first part of this thesis are compared with methods used by individual organizations. The goal of this comparison is to demonstrate good practices for designing and implementing camp-wide games that may help other creators of such games.